

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Julia Krupenina

**PROBLEMAATILISI TÕLGENDUSI ARVESTUSALASES
KIRJANDUSES**

Magistritöö

Õppekava TARM, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Jaan Alver, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud magistritöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele ning ei ole esitanud sama tööd varem ainepunktide saamiseks.

Töö pikkus on 11 180 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Julia Krupenina 09.05.2023

(kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. ÜLEVAADE TERMINOLOOGIAST	8
1.1. Valdkonna areng	10
1.2. Nüüdisaegse terminoloogia areng	11
1.3. Keeleteaduse olulisus majandusarvestuse valdkonnas	12
2. UURIMISMEETODID JA METODOLOOGIA	13
2.1. Tõlketeooria põhimõisted	14
2.2. Majanduskirjanduse tõlkimise probleemid	18
3. EST EN, RUS IFRS ja IFRS for SME majandusterminoloogia semantika analüüs	25
KOKKUVÕTE	44
SUMMARY	46
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	48
LISAD	52
Lisa 1. Mõiste ja termini suhe	52
Lisa 2. Ekvivalentsus ja adekvaatsus, omadused ja erinevused	52
Lisa 3. Erinevused finantsterminoloogias USA-s ja Suurbritannias	53
Lisa 4. Finantsalase kirjanduse tõlkemeetodid	54
Lisa 5. Lihtlitsents	55

LÜHIKOKKUVÕTE

Magistritöö teema on: Problemaatilisi tõlgendusi arvestusalases kirjanduses.

Magistritöös on analüüsitud IFRSis, IFRS for SMEs ja Eesti finantsaruandluse standardis toodud termineid ja nende mõisteid ning nende tõlke adekvaatsust inglise keelest eesti ja vene keelde. Töö käigus on tehtud ettepanekuid terminite, definitsioonide ja sidesõnade võimalikult ekvivalentseks ja adekvaatseks tõlkeks, klassifitseeritud tõlkimiskasused ja välja toodud tõlkimise põhimõtted tõlketeksti semantiliselt õigeks edastamiseks.

Rahvusvaheliste majandussuhete arenemisel ja kiirete majandusreformide ajastul on kommunikatsioon majandusvaldkonnas ja vastavalt sellele ka sellise olulise keelekihi nagu majandusterminoloogia adekvaatne tõlge tänapäeval olulisem kui kunagi varem.

Töö käigus selgus, et nii IFRSis kui ka IFRS for SMEs ja Eesti finantsaruandluse standardis on terminid ja nende mõisted tõlgitud erinevalt. Mõned vastuolud tõlkes ei ole tõsised, kuid neile oli võimalik leida ekvivalentsem tõlge. IFRS for SMEs tõlge eesti keelde on väga nõrk ja selleks, et lahendada probleemi, tuleb kaasata Eesti Keele Instituut ning Tallinna Ülikooli Humanitaarteaduste Instituut.

Võtmesõnad: arvestusalane terminoloogia, ekvivalentsus, adekvaatsus, Raamatupidamise Toimkonna Juhendid, tõlkimine, rahvusvaheline finantsaruandlusstandard väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele.

SISSEJUHATUS

Riikide majandusliku koostöö tõttu on majandusprotsessid oluliselt seotud tõlkimisega. Tänapäeval võime majandusterminoloogias näha dünaamilist sõnamoodustamist. Termin ehk oskussõna on sõna või sõnaühend, mis tähistab mõnda mõistet mingis valdkonnas. Majandustermineid kasutatakse kõikjal: raadios, uudisportaalides, televisioonis, teadustöodes.

Majandustermin on sõna või sõnaühend, mida kasutatakse mingi teadmisharu loogiliselt ja täpselt sõnastatud mõistete tähistamiseks ning mis on majandusteooria aluseks (Grinev, 1993). Majandustermineite kõrgekvaliteetne tõlge võimaldab kiirendada teabevahetust spetsialistide vahel üle maailma. Tõlkimisel tuleb arvestada, et majandustermin:

- a) edastaks teavet täpselt;
- b) oleks lühike;
- c) oleks süstemaatiline;
- d) ei sisaldaks emotsionaalset värvingut (Borissova, 1983).

Tänapäeva keeleteaduse üks olulisemaid probleeme on seotud majandussõnavara tõlkimisega. Uuritakse majandustermineite tõlkimise meetodeid ja lähenemisviise eri keeltes. See on tänapäeval üks asjakohastest, kuid vähe uuritud aspektidest. Majandustermineoloogia toimimise eeltingimus on selle nõuetekohane ülekandmine erinevatesse keeltesse.

Inglise keelest tõlkides tehakse palju tõlketeisendusi (leksikaalsed teisendused, transkriptsiooni ja transliteratsiooni sümbioos, leksikaal-semantilised asendused, grammatilised teisendused), mis tulenevad sisemistest keelelistest teguritest nagu väidete ühilduvus ja kommunikatiivne struktuur.

Seoses sellega, et terminite väärtõlkimine mõjutab nende semantilise tähenduse edastamist (majandusnäitajaid finantsaruannetes, finantsandmete tõlgendust, maksustamist, samuti arusaamist mitmesugustest lepingutest), on arvestusalase kirjanduse tõlkimine viimastel aastakümnetel endiselt üks aktuaalsemaid probleeme kaasaegses lingvistikas.

Käesoleva magistritöö eesmärk on võrrelda ja analüüsida eesti, vene ja ingliskeelses versioonis esitatud majanduskirjanduse põhimõisteid, terminite tõlkimise eripärasid ja probleeme ning anda hinnang IFRSs kasutatud oskussõnavara tõlkimisele.

Magistritöö eesmärgist tulenevalt on püstitatud järgmised ülesanded:

- 1) Selgitada välja peamised probleemid majandusterminite tõlkimisel, eelkõige rahvusvahelistes finantsaruandluse standardites (edaspidi IFRS) ja uurida nende lahendamise viise.
- 2) Analüüsida eesti-, vene- ja ingliskeelset terminoloogiat ning määrata terminoloogilise ekvivalentsuse aste.
- 3) Klassifitseerida terminite tõlkimiskeskused, sõnastada võtted, mis võimaldavad tekkinud probleeme võimalikult tõhusalt lahendada.

Magistritöö autor on püstitanud hüpoteesi: majanduskirjanduse tõlkimine on edukas, kui võetakse arvesse majandusdokumentide grammatikat, leksikaalseid ja stiililisi tunnuseid; määratakse kindlaks kõige sagedamini kasutatavad tõlkemeetodid arvestusalase kirjanduse tõlkimisel; analüüsitakse raskusi ja tüüpilisi vigu erialase kirjanduse tõlkimisel.

Uurimise objektid on:

- 1) Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid (International Financial Reporting Standards, edaspidi IFRS või suur IFRS);
- 2) Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete rahvusvaheline finantsaruandlusstandard (IFRS for SMEs) eesti, inglise ja vene keeles;
- 3) Eesti finantsaruandluse standard.

Pärast Eesti taasiseseisvumist on raamatupidamise ja finantsaruandluse süsteemi arendamine Eestis lähtunud rahvusvaheliselt tunnustatud raamatupidamispõhimõtetest, kus oluline roll on olnud IFRS-il ja EL direktiividel. Aastatel 2003–2013 toimus nn suurel IFRS-il põhinev süsteem ja pärast seda mindi üle väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (SMEs) IFRS-ile. Eesti seisukoht IFRS-ide osas on väga positiivne.

IFRS-e kasutati laialdaselt kohalike juhendite kehtestamisel ja vaatamata kohalike juhendite aluseks olevale IFRS for SME-ile üleminekule, kasutatakse neid endiselt väga olulise juhendina ja riiklike raamatupidamiseskirjade tõlgendamise allikana, mis põhineb põhineb EL raamatupidamisdirektiivil. (Taylor & Francis, 2017)

Töös kasutatakse võrdlevat ja semantilist tekstianalüüsi.

Tehakse andmete kvantitatiivne ja kvalitatiivne analüüs. Juhitakse tähelepanu tõlkemeetoditele, määratletakse kõige sagedamini kasutatavad tõlkemeetodid, mida kasutatakse majandusterminite tõlkimisel inglise keelest eesti ja vene keelde.

1. ÜLEVAADE TERMINOLOOGIAST

Oskussõnad ehk terminid on erialamõisteid tähistavad keelendid. Oskussõnavarast vajab iga keeletarvitaja vastavalt oma ametile ainult väikest osa, nt mõeldagu siinjuures terminivara peale, mida vajab fotograaf, jurist või õmbleja (Eesti keele käsiraamat 2000, 467).

Akadeemik Uno Mereste eristas terminoloogiat rakendusala ulatuse järgi. „Terminoloogia kitsamas mõttes „hõlmab ainult oskumõistetele vajalike keeleliste ekvivalentide andmise resp. leidmise, kinnistamise jms“. Terminoloogia laiemas mõttes „hõlmab ka nende tarvitamise stiililised ja muud momendid (rektsioon, sõnajärjestus, lubatavad sünonüümid, lühendid, rangelt erialase sisuga lausete sõnastamine, lubatud elliptilisus jms).“ (Erelt, 2007, 11)

Mereste (2000 (1969): 59) käsituses on terminoloogia tähendusi lausa neli (vt Tabel 1). Siingi nähtub soov kasutada üht ja sama oskussõna kord „laiemas“ kord „kitsamas mõttes“, lisaks veel püüd mõtestada sedasama terminit kord ontoloogiliselt, kord gnoseoloogiliselt. Seesugune mitmetähenduslikkuse taotlus sunnib küsima: kui mitut eri mõistet tähistavana on üht terminit mõttekas tarvitada?

Tabel 1. Terminoloogia tähendused Uno Mereste (2000 (1969): 59)

Terminoloogia	ontoloogilises mõttes	gnoseoloogilises mõttes
kitsamas mõttes	<i>Oskussõnavara</i>	<i>Oskussõnavaraõpetus</i>
laiemas mõttes	<i>Oskuskeel</i>	<i>Oskuskeeleõpetus</i>

Tiiu Erelt on oma raamatus kirjutanud, et sõna *oskuskeel* asendati sõnaga *terminoloogia* töö tähtsuse ja rahastamisvõimaluste suurendamiseks (Erelt, 2007)

Tabel 2. Sõna *oskuskeel* vastavused eesti, inglise ja vene keeles.

EESTI	INGLISE	VEENE
oskussõnavara, terminoloogia	terminology, specialised vocabulary	терминология

Allikas: autori koostatud

Oskuskeel on teaduse ja tehnika ning muude valdkondade keeletarvitus vastandina kirjakeele muule ehk üldisemale keeletarvitusele, mida võib kokkuvõtvalt nimetada üldkeeleks .

Oskuskeele tähenduses on meil ja mujal kasutatud ka sõna *terminoloogia* (ingl *terminology*, sks *Terminologie*, pr *terminologie*, vn *терминология* jne). Paraku on terminoloogia mitmetähenduslik sõna. Nagu on märkinud Mereste, võib sõna *terminoloogia* puhul eristada koguni nelja tähendust, mis kõik on eesti keeles eredalt väljendatavad: 1) oskuskeel; 2) oskuskeeleõpetus; 3) oskussõnavara; 4) oskussõnavaraõpetus (Kull 2000, lk 545).

Mereste nelikjaotust kriitiliselt vaadeldes on Tiiu Erelt (2007: 12) tõdenud, et eesti keeles saab „ühe mitmetähendusliku võõrsõna *terminoloogia* asemel kasutada tähendusekohaseid ja end hästi seletavaid omasõnu“ (Peep Nemvalts, 2011, lk 144).

Uuemates õigekeelsussõnaraamatutes on oskussõnale *terminoloogia* näidatud kaks tähendust: varem 'oskussõnavara' ja 'oskussõnavaraõpetus' (ÕS 1976), viimaseis aga 'oskussõnavara' ja 'oskuskeeleõpetus' (ÕS 1999, ÕS 2006, ÕS 2009, ÕS 2018). Viimastega sarnaselt on tähendused antud ka Võõrsõnade leksikonis (VL 2000), kuid esimesele on lisatud täpsustus „oskuskeele (erialakeele) terminite süsteem“, teisele „eriti terminitest ja neile esitatavatest nõuetest“.

Sõnad *mõiste* ja *termin* ei ole sünonüümid. *Mõiste* on teadmüsüksus, st ettekujutus mingist objektist või nähtusest. Mõistet kirja panna ei saa. *Termin* on sõnaüksus, st sõna või sõnaühend, millega mõistet tähistatakse. Mõistet ja terminit iseloomustab Lisas 1 välja toodud illustratsioon. *Mõistet* kirja panna ei saa, kuid seda tähistakse *terminiga* ja kirjeldakse definitsiooni kaudu (Eesti terminitöö).

1.1. Valdkonna areng

Terminoloogiat on maailmas süstemaatiliselt arendatud ainult viimastel aastakümnetel, võttes täielikult arvesse selle põhimõtteid, aluseid ja metoodikat. Termin, nagu seda tänapäeval mõistetakse, hakkas esmakordselt kuju võtma 1930ndatel.

Seoses 19. sajandil toimunud kiire arenguga oli ilmne, et teadlaste käsutuses oli eeskirjade kogum erialaterminite sõnastamiseks. Nüüdiaegse terminoloogia rajajaks oli austerlane E. Wuster (1898–1977), kes tegutses inseneriteaduse valdkonnas. Tema kõrval tegutses lätlane Ernst Drezden ja venelane Dmitri Lotte. Kõik kolm olid insenerid, kes tunnistasid professionaalse suhtluse puudujääke. Neil olid ühised sellised terminoloogia põhikäsitlused nagu:

- mõiste kui teadmiste ühik;
- teadmiste järjestamine;
- juhenditega reguleeritud terminite kujunemine;
- mõistete ja mõistete dünaamiline standardiseerimine (Picht H., 2011).

Wüsteri (Cabré, 1995: 5) järgi võib terminoloogiateooria intellektuaalseteks isadeks nimetada nelja teadlast: „Alfred Schlomann Saksamaalt, esimene, kes võttis arvesse eriterminite süstemaatilisust; Šveitsi keeleteadlane Ferdinand de Saussure, esimene, kes juhtis tähelepanu keele süstemaatilisele olemusele; E. Dresen, venelane, standardimise tähtsuse rõhutamise teerajaja; ja J. E. Holmstrom, UNESCO inglise teadlane, kes aitas kaasa terminoloogiate levitamisele rahvusvahelisel tasandil”.

Wüsteri teoreetiline töö põhines tehniliste terminite – standardiseeritud tehniliste lekseemide uurimisel, mis kajastavad teatud mõisteid. Wüsteri teooria töötati välja keeleteadlaste vajaduste rahuldamiseks, mitte terminoloogia täieliku sügavuse ja varieeruvuse näitamiseks. See teooria pole terminoloogia olemuse kõige täielikum ja sügavam peegeldus. Sellest hoolimata sai see just selle distsipliini edasiarendamise aluseks (Hakimova 2012, lk 950-951).

Aastaid ei arendatud terminoloogiateooriat korralikult, kuna kriitika oli selles valdkonnas absoluutselt keelatud. Sellel distsipliinil puudus tavapärane arendusskeem väljapaistvate teoretikute arvamuste ja põhitööde vastandamise kaudu (Hakimova 2012, lk 950 - 951).

Alles 1950ndatel aastatel hakkasid keeleteadlased ja sotsioloogid ilmutama huvi ja pöörama erilist tähelepanu terminoloogiale. Nii teoreetilise kui ka rakendusterminoloogia väljatöötamine toimus 20. sajandi teisel kolmandikul teadlaste huvi tõttu (Cabr  1992, 1-2).

Tol ajal tekkisid andmepangad ja võeti kasutusele keelesisese terminoloogia esialgsed lähenemisviisid. Ilmnes terminoloogia rolli tähtsus keele moderniseerimisel. Lisaks on personaalarvutite levik kaasa toonud olulise muutuse terminoloogiliste andmete t tlemiseks.

Cabre panusel hiljutisse terminoloogiauuringutesse on selged eesmärgid: nimelt luua teoreetiline raamistik, mis oleks aluseks selle valdkonna protseduuridele ja meetoditele ning võimaldaks saavutada iseseisva distsipliini staatuse (Protopescu, 2014, lk 6-7).

1.2. N udisaegse terminoloogia areng

Tänapäevane terminoloogia areneb raskustega, mis on seotud rahvusvaheliste ja riiklike terminiaandmebaaside süstematiseerimise ja otsese kasutamisega tulenevalt keelelistest ja keelev listest teguritest. Paljud teadlased märgivad publikatsioonides, et tänapäeval puuduvad keeleteadlaste ja leksikograafide seas ainulaadsed normid ja reeglid, mis võimaldaksid tuvastada suurel hulgal n udisaegset terminoloogias navara, süstematiseerida ja paigutada see rahvusvahelistesse andmebaasidesse, sest uute teaduslike ja tehnoloogiliste arusaamade ilmumine toimub kiiremini, kui võimalik m aratleda (Bidnenko, 2018).

Praegu eristakse mitut terminoloogia iseseisvat uurimisvaldkonda. Esiteks saab eristada teoreetilist terminoloogiat, mis uurib eriala leksika arendamise ja kasutamise seadusi ning sellel põhinevat rakendusterminoloogiat, t otab välja praktilised põhimõtted ja soovitud terminite puuduste kõrvaldamiseks, nende kirjeldamiseks, hindamiseks, redigeerimiseks, sujuvamaks muutmiseks, loomiseks, tõlkimiseks ja kasutamiseks.

Tänapäeval tegelevad terminoloogia teoreetiliste probleemidega paljud rahvuslikud terminoloogiakoolid: Austria-Saksa, Prantsuse-Kanada, Tšehhi ja Vene. Need erinevad nii kasutatava lähenemise kui ka eris navara aspektide arvestamisel.

1.3. Keeleteaduse olulisus majandusarvestuse valdkonnas

Majandusterminid on erikeele sõnad ja sõnaühendid, mida kasutatakse majandusalaste loogiliselt täpselt sõnastatud mõistete tähistamiseks. Neil on mitu funktsiooni. Keelelises mõttes on majandusterminid keele leksikalis-grammatilised üksused, mis toimivad nii üldise kirjandusliku riigikeele kui ka majandusteaduse süsteemis. Keele sõnavaralise ühikuna on majandusterminil üldkirjakeele leksikaalsetele ühikutele iseloomulikud tunnused, nimelt *semantika* ja *tähendus*. Majandusterminil on ka kõik sõnale omased funktsioonid: 1) nominatiivne ehk nimetav, 2) signifikatiivne ehk tähistav, 3) kommunikatiivne, 4) pragmaatiline, 5) heuristiline (Erelt, 2007, lk 384).

Signifikatiivset funktsiooni kasutatakse objektile viitamiseks. Kommunikatiivne funktsioon hõlmab teabe edastamist ja vastuvõtmist suulises või kirjalikus vormis. Terminoloogilise sõnavara praktiline funktsioon on seotud suhtlusega. See määrab teabe edastamise meetodi, keeleliste ja ekstralingvistiliste vahendite valiku, mis määrab väljenduskava.

Majandustermini kui teaduslike teadmiste ühiku iseloomulikud tunnused on: ühemõttelisus, täpsus, süsteemsus, sünonüümide puudumine, emotsionaalsus, lühidus (Gorodecki, 2022, lk 466-469).

Sotsiaalpoliitilised ja majanduslikud muutused aitasid kaasa uute kontseptsioonide tekkimisele. Viimase määratlemiseks kehtestati uued mõisted, mille tõlgendamine on hädavajalik.

2. UURIMISMEETODID JA METODOLOOGIA

Majandustõlke kvaliteedi hindamine on üks aktuaalsemaid probleeme. Välisteadlased (Eugene Naida, Gideon Toury, Andrew Chesterman, Julian House jt) on välja töötanud tõlkekvaliteedi hindamise kriteeriumid. Kvaliteetse tõlke kõiki hindamiskriteeriume iseloomustab aga teatav suhtelisus ja neil on omad puudused (Kovalchuk, 2010). Gideon Toury töötas välja tõlkenormide kontseptsiooni, mis hõlmab muuhulgas otseselt tõlkenorme (Toury, 1995).

USA teadlane Naida väidab, et tõlge seisneb selles, et tõlkekeeles luuakse „originaalile lähim loomulik vaste“ (Naida, 1978). Tema hinnangul saab tõlke hinnata “heaks”, kui see tekitab lugejates samasuguse reaktsiooni nagu algtekst (Kajumova et al., 2018).

Andrew Chesterman arutles tõlke kvaliteedi hindamise probleemide üle ja pakkus välja standardid, mida tuleks tõlgitud dokumendile esitada. Ta viitab hea dokumendi tunnustele, näiteks vastuvõetavus (*acceptability norm*), tõlketeksti seos algtekstiga (*acceptability norm*), tõlketeksti seos originaaltekstiga (*relation vorm*), ekvivalentsus, kommunikatiivne norm (Chesterman, 2002).

Katharina Rice lõi oma mudeli tõlkekriitika probleemide käsitlemise põhjal. Tema arvates peab tõlkija hinnangu andmisel eelkõige arvestama tõlgitava dokumendi tüübiga, kuna see määrab peamiselt tõlkestrateegia ning sellest tulenevalt tõlke kvaliteedi kriteeriumid ja parameetrid (Rice, 1978).

Julian House pakkus välja oma funktsionaal-pragmaatilise tõlkehindamise mudeli, mis põhineb arusaamal tõlkimisest kui originaalteksti ümber kontekstualiseerimisest. See mudel põhineb funktsionaal-pragmaatilise ekvivalentsuse kontseptsioonil. Ekvivalentsus on kvaliteedihindamise põhikriteerium. House'i järgi on ilmne, et ekvivalentsust ei saa seostada ainult formaalselt adekvaatse leksikaalsete ja süntaktiliste üksuste ülekandmisega, kuna iga keel väljendab erinevat ettekujutust ümbritsevast reaalsusest (House, 2001).

Mõnevõrra teistsuguse skeemi pakub välja Christian Nord. Tema arvates tuleks tõlke kritiseerimisel tugineda mõistele „skopos“ (kreeka keelest *skopos* — igasuguse tegevuse eesmärk). Keeleteaduses viitab termin „skopos“ tavaliselt tõlkimise eesmärgile. Hinnangu andmiseks on vaja koostada tõlkedokumendi profiil, milles „skopos“ peab olema kombineeritud lähteteksti parameetritega (Nord, 1996).

Kanada teadlase Malcolm Williamsi mudel põhineb argumenteeritud lähenemisel tõlke hindamisele. Sellise lähenemise suurim väärtus seisneb selles, et ühelt poolt võimaldab see tuvastada lähedasi seoseid üksikute lausete vahel, teisalt aga jälgida arutluskäigu kulgu, loogilisi seoseid ja argumentatsiooni arengut tekstis (Williams, 2001).

Euroopas on tänapäeval üks edukamaid mudeleid Briti Tõlkebüroo välja töötatud BlackJacki mudel. (British Translation Agency, ITR). See süsteem on tarkvara kujul arvutisse installitud kaubanduslik suletud toode, mis hõlbustab oluliselt tõlget hindava eksperdi tööd (McAlister, 1999).

Lisaks on olemas kvantitatiivsed meetodid tõlkekvaliteedi hindamiseks. Tõlkekvaliteedi kvantifitseerimise süsteem (Translation Quality Metric või lihtsalt TQ-Metric) on meetodika, mis võimaldab tõlgitud teksti osadeks lahutada ja määrata sellele numbrilise kvaliteediindeksi. Üks tõlgete hindamise kvantitatiivsetest süsteemidest on Sical (*Canadian Language Quality Measurement System*) — esimene omataoline süsteem. Sical põhineb vigade arvu loendamisel, kusjuures eristatakse ka nelja vigade kategooriat: keelevead ja tõlkevead, samuti suuremad vead (*major errors*) ja väiksemad vead (*minor errors*) (Williams, 2004).

Alekseev I. S., Wils V., Topper P. M. jt märgivad, et tõlketeaduse kiire arengu tõttu on tekkinud kindel alus, mille põhjal saab välja töötada tõlke kvaliteedi hindamise.

2.1. Tõlketeooria põhimõisted

Tänapäeval on tõlke hindamiseks palju võimalusi. Peamised on *ekvivalentsus* ja *adekvaatsus*. Nii ekvivalentsus kui ka adekvaatsus on tõlketeooria põhimõisted. Mõlemad mõisted aitavad aru saada, kui edukas on tõlge. Omadused ja erinevused on toodud lisas 2. Viimasest saame teha

järelduse, et ekvivalentsusel ja adekvaatsusel on ühine tunnus: mõlemad kategooriad on oma olemuselt hindavad ja normatiivsed. Sellega sarnasused lõpevad. Ekvivalentsuse ja adekvaatsuse erinevus seisneb selles, et ekvivalentsus on suunatud tõlke tulemusele, teksti tõlke vastavusele originaali parameetritele. Adekvaatsus on seotud eesmärgiga, mis kommunikatiivse akti käigus püstitatakse. Teisisõnu vastutab adekvaatsus tõlketeksti vastavusest originaalile, adekvaatsus vastutab aga selle eest, et tõlge vastaks etteantud suhtlustingimustele.

Keeleteaduses diskuteeritakse selle üle, kust pärineb termin „ekvivalent“.

Näiteks kuulus Lääne-Saksa keeleteadlane Wolfram Wilss arvab, et see termin on laenatud matemaatikast, kus see tähendab „üks-ühele vastavust kahe hulga elementide vahel“ (Wilss, 1996). Saksa keeleteadlase Herth Jägeri vaatevinklist on termin „ekvivalentsus“ pärit loogikast, kuna loogika on kakskeelse tõlke lahutamatu osa. B. Ieki sõnul oli A. V. Fedorov esimene, kes kasutas tõlketeaduses terminit „ekvivalentne“, hiljem aga J. Catford, millest võib järeldada, et termin tuli otse lingvistikast (Tooper, 2001).

Mõned teadlased (N. K. Garbovsky, Georges Munin ja V. N. Komissarov) usuvad, et esimesena kasutas terminit „ekvivalent“ R. Jakobson seoses kirjandustõlkega oma artiklis „Tõlke keelelised aspektid“. Enne seda kasutati seda terminit peamiselt masintõlke valdkonnas.

Tõlke hindamise peamine meetod on originaal- ja tõlketekstide võrdlev analüüs. See eeldab kriteeriumide olemasolu, mis näitavad, kui hästi tõlge on teostatud.

Esimene ja peamine võtte termini tõlkimiseks on selle ekvivalendi väljaselgitamine. Tuleb meeles pidada, et tõlkimisel tuleb arvestada dokumentide olemasolu: sõnastikke, rahvusvahelisi teatmikud, terminite vastavuse standardeid ja sõnastikke, mis pakuvad terminitele juba väljakujunenud vasteid.

Tuleks eristada selliseid termineid nagu „potentsiaalselt saavutatav ekvivalentsus“, mis tähendab originaali ja tõlke maksimaalset ühilduvust ning „tõlke ekvivalentsus“, mis tähendab originaali ja tõlketekstide tõelist semantilist lähedust, mille tõlkija saavutab tõlkeprotsessi käigus.

Vastavalt Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni ISO standardile ISO 25964-2:2013 (*International Organization for Standardization, ISO*) eksisteerib viis ekvivalentsuse taset:

1. Täielik ekvivalentsus (*exact equivalence*);
2. Mittetäielik ekvivalentsus (*inexact or near equivalence*) – mõisteid iseloomustavad selged kultuurilised erinevused;
3. Osaline ekvivalentsus (*partial equivalence*) – mõisted ei kattu ulatuselt;
4. „Ühe ja mitme mõiste“ suhe (*one-to-many equivalence*) – üks mõiste (esimeses keeles) vastab mitmele mõistele (teises keeles).
5. Ekvivalentsuse puudumine (*non-equivalence*) (ISO 5964: 1985).

Teises standardis ISO 860: 2007 Terminology Work – *Harmonization of Concepts and Terms*, 2007, mis reguleerib mõistete ja terminite harmoniseerimise töö, leiduvad nelja mõiste suhet.

1. Identsed konseptsioonid (*identical concepts*).
2. Osaliselt kattuvad konseptsioonid (*partially overlapping concepts*).
3. Konseptsioonid, mis eksisteerivad ühes konseptsioonisüsteemis ja puuduvad teises (*concepts which exist in on concept system, but not in another system*).
4. Ühele konseptsioonilele mingis mõistesüsteemis vastab kaks või enam konseptsioone teises mõistesüsteemis (*(single) concept(s) in a concept system which correspond(s) to two or more concepts in another system*).

Kokkuvõtlikult võib standardite kohta märkida, et mõistete keeltevahelisel korrelatsioonil on kolm üldist juhtumit: täielik ekvivalentsus, osaline (mittetäielik) ekvivalentsus ja ekvivalentsuse puudumine (mõiste puudumine sihtkeeles).

Esimene tüüp on täisekvivalentsus, mis tähendab, et sihtkeele termin on oma tähenduselt täielikult identne lähtekeele terminiga. Teine ekvivalentsuse aste — osaline ekvivalentsus — tähendab, et terminid ei ole identsed, umbkaudse tõlke saab saavutada kitsama või laiema tähendusega mõistet kasutades. Kolmas aste on ekvivalentsuse puudumine — sihtkeel ei sisalda terminit, mis võiks mõistet lähtekeeles vähemalt osaliselt või ligikaudselt edasi anda. (Kolesnikova, 2021, lk. 154)

Kõigil nendel tasanditel salvestab tõlk originaali sisu eriosad (esimesel — suhtluse eesmärk, teisel — konkreetse olukorra tähistamine, kolmandal — olukorra kirjeldamise viis, neljandal süntaktiliste struktuuride säilitamine ja viiendal — leksikaalse struktuuri säilitamine).

Ekvivalentsuse esimesel tasemel on peamine ülesanne säilitada suhtluse eesmärk. Suhtluse eesmärk on kõnefunktsiooni õige väljendamine. Ekvivalentsuse teine tase on säilitada suhtluse eesmärk ja näidata konkreetset olukorda. Sellel ekvivalentsuse tasemel tehtud tõlked on originaalile palju lähemal kui eelmisel.

Ühe olukorra kirjeldamise raames on võimalikud mitmesugused semantilised variatsioonid. Funktsioonide valik, millega olukorda kirjeldatakse, ei määra edastatud teabe korraldust täielikult. Sellega seoses eristab V. N. Komissarov järgmisi ekvivalentsuse tasemeid (tüüpe), mida mõistetakse tõlke ja originaali semantilise ühisosa erineva astmena:

- 1) Ekvivalentsus suhtluseesmärgi tasandil (minimaalne ekvivalentsus). Säilitakse ainult see osa originaali sisust, mis on suhtluse eesmärk. Sellele tüübile on iseloomulikud: leksikaalne mittevastavus, struktuurse ja grammatilise läheduse puudumine, semantilise läheduse puudumine, sarnasuse puudumine olukorra tasandil, langeb kokku lausungi eesmärk.
- 2) Lähedus, sõltuvalt olukorrast. Seda tüüpi originaalide ja tõlgete vahelist suhet iseloomustavad leksikaalse koostise ebaühtlus, struktuurse ja grammatilise läheduse puudumine, semantilise sarnasuse puudumine, säilib kirjeldatud olukorra üldistus, säilib väite eesmärk.
- 3) Semantiline ekvivalentsus. Seda tüüpi originaalide ja tõlgete vahelist suhet iseloomustavad leksikaalse struktuuri mittevastavus, struktuurse ja grammatilise läheduse puudumine, säilib olukorra kirjeldamise viis (semantiline sisu), säilib kirjeldatud olukorra üldistus, säilib väite eesmärk.

Adekvaatsus on kõige lähedasem reaalsele tõlkepraktikale, mille käigus ei ole sugugi alati võimalik originaali kommunikatiivset ja funktsionaalset sisu ammendavalt üle kanda. Sellegipoolest on adekvaatsel tõlkel kompromissiseloom. Sageli toimub lähteinformatsiooni edastamise ajal selle osaline kadu. Samuti võib tõlkeprotsessis muutuda ka suhtluse eesmärk. Seetõttu väheneb originaali ja tõlke ekvivalentsus.

Eelnevale tuginedes järeldatakse, et adekvaatsuse kategoorial on kompromissiseloom. Tõlke tekst peaks optimaalselt vastama teatud tingimustele ja ülesannetele ehk tõlget võib nimetada adekvaatseks ka siis, kui see on ekvivalentne ainult ühel tasemel. Sageli leidub olukordi, kus

mõni lähteteksti fragment ei ole tõlke vastavate osadega samaväärne, kuid sellegipoolest võib tõlget nimetada adekvaatseks. Sellest tulenevalt seisneb adekvaatne tõlge selles, et hälbimine ekvivalentsusest peab olema põhjustatud objektiivsest vajadusest, mitte tõlkija tahtest. Vastasel juhul saab rääkida vabast tõlkest (Komissarov, 2004).

Teatavasti on lähte- ja lõpptekstide ekvivalentsus üks peamisi nõudeid, mille tõlketgevuse teooria ja praktika selle algusest peale esitab. Siiski ei saa ignoreerida mitteekvivalentse terminoloogia olemasolu.

Etienne Dolet, prantsuse teadlane ja tõlkija, pakkus välja viis tõlkimise põhimõtet (Munday, 2001, lk 26):

1. tõlkija peaks täielikult mõistma originaali autori mõtet ja materjali, kuigi ta peaks julgelt selgitama ebaselgusi;
2. tõlkija peaks valdama täiuslikult nii lähtekeelt kui ka sihtkeelt;
3. tõlkija peaks vältima sõna-sõnalt tõlkimist;
4. tõlkija peaks vältima ladinakeelseid või ebatavalisi vorme;
5. tõlkija peaks sõnu kõnekalt kokku panema ja omavahel siduma kohmakuse vältimiseks.

2.2. Majanduskirjanduse tõlkimise probleemid

IFRSi tõlkimisel inglise keelest võib keel olla probleem. Võimalik, et mõned kasutatud terminid võivad tõlkes kaotsi minna suuresti seetõttu, et tõlgitud keeles puuduvad ekvivalentsed terminid (Zeff, 2007, lk 296). Samasuguse kommentaari teeb ka Eco märkides, et tõlkimine on alati nihe, kuid mitte kahe keele, vaid kahe kultuuri vahel (2001, lk 17). See asjaolu takistaks võrreldavate finantsaruannete saamist.

Edaspidi püüdnud Evans ja Baskerville (2011, lk 37) välja selgitada spetsiifilised probleemid, mis on seotud konkreetsete raamatupidamistehniliste kontseptsioonide, lausete struktuuri ja grammatika või ebamääraste väljenditega. Nad käsitlesid viit konkreetset probleemvaldkonda: määramatuse/tõenäosuse väljendid; süntaksi/lause struktuur; laiema või erineva tähendusega mõisted „igapäevases“ kasutuses; määratlemata või määratlematud mõisted ja terminid, mis tähistavad erinevaid mõisteid või millel on mitu tähendust.

ELi kontekstis on oluline, et finantskeel oleks lingvistiliselt selge ja arusaadav kõikidel keeleplatvormidel (Hellmann et al., 2010, lk 3). IFRSi algkeel on inglise keel, kuid ELi heakskiitmisprotsess tähendab, et IFRSi peab tõlkima kõikidesse Euroopa Liidu ametlikes keeltesse. See on ELi õiguslik nõue ja IFRS ei ole ilma tõlketa õiguslikult siduv (Hellmann et al., 2010, lk 3). Kui IFRSi tõlkimine erinevatesse Euroopa keeltesse ei ole hästi korraldatud ja rangelt ette võetud, kujutab see endast ohtu võrreldavusele (Hellmann et al., 2010, lk 3).

Tõlkimine on keeruline ja mitmetahuline protsess. Keelte erinevuse tõttu on tõlkijal inglise keelest eesti ja vene keelde tõlkimisel palju raskusi. Kaotused on tõlkeprotsessis vältimatud.

Nagu teistegi erialateadmiste valdkondade puhul, sõltub ka majandusarvestus spetsialiseeritud sõnavarast (terminoloogiast). Majandusarvestuse oskussõnavara tõlkimine võib olla eriti problemaatiline. Seda illustreerivad Alexander ja Nobes (2007, lk 186), pakkudes näidet, kus võrreldakse kattuvate, aga mitteekvivalentsete inglisekeelseid termineid *amortisatsioon* ja *depretsiatsioon*. See, mis ei pruugi takistada mõistmist „igapäevases” suhtluses, võib väga spetsiifilises kontekstis, näiteks majandusarvestuses, põhjustada olulisi vääresitamisi ja arusaamatusi.

Tõlketeksti korrektne semantiline edastamine sõltub tõlkimise ja toimetamise põhimõtetest.

1. Sisu korrektne edasiandmine. Tõlge peab täielikult lähtuma algtekstist ning olema võimalikult täpne, selge ja üheselt mõistetav, niivõrd algtekst seda võimaldab. Tõlge peab säilitama oma sisulise tähenduse ning olema algtekstiga sisuliselt võrdväärne.
2. Teksti loogilisus. Algtekstis samasugused mõisted/terminid peavad tõlkes säilitama oma identiteedi ning erinevad sõnad oma eristatavuse, kuivõrd see ei põhjusta eksitusi ega stiililist ebahütlust.
3. Vastavus keelenormidele. Ametlik keelekasutus peab vastama eesti kirjakeele normile. Kirjakeele normi all mõistetakse õigekirjutuslike, grammatiliste ja sõnavaraliste normingute ja soovitude süsteemi. Kirjakeele norm on määratud Eesti Keele Instituudi uusima õigekeelsussõnaraamatuga, Emakeele Seltsi keeletoimkonna otsustega ning keeletoimkonnas heaks kiidetud ortograafiareeglistiku, normatiivse käsiraamatu ja grammatikaga (Keeleseadus, 2013).
4. Keelepuhtus ja korrektne stiil. Tõlkes peab olema kasutatud võimalikult selget ja ökonoomset väljendusviisi. Tõlkimisel tuleb järgida eesti keelele omaseid põhimõtteid

ning vältida võõrkeelte mõju. Tõlge peab olema algteksti suhtes terviklik ja ühtses stiilis. See tähendab, et kui algteksti sisu on eesti keeles võimalik väljendada ökonoomsemalt ja seejuures ei eksita kolme eelmise põhimõtte vastu, tuleb kasutada ökonoomsemat moodust. Vältida väljendusviise, mis on pärit või tuletatud vene, soome, inglise vm võõrkeelest. Algteksti mõte tuleb sihtkeele vahenditega edasi anda nii täpselt kui võimalik. Tõlke stiil peab kogu dokumendis olema võimalikult ühesugune, võtma arvesse algteksti stiili ning selle ühtsust kogu teksti ulatuses.

5. Terminid. Kasutatav termin peab vastama kõigile eelmistele põhimõtetele, olema algteksti mõistega võrreldes võrdväärse tähenduse, hõlmavuse ja mõjuga. Sünonüümide korral tuleb kasutada levinuimat vastet. Kui seda ei ole võimalik kindlaks teha, tuleb kasutada lugejale/kasutajale arusaadavamalt varianti. Terminiloomisel tuleks lähtuda eesti keeles juba kinnistunud terminitest ning vältida liigset kunstlikkust (just.ee).

Eestis oskuskeeleanfot võib vaadata EKI keeleportaalist, kuhu on koondanud kõik uuemad terminibaasid, sealhulgas EKI uusühendterminibaas Esterm 2. Esterm on Eesti Keele Instituudi mitmekeelne terminibaas, mis sisaldab peamiselt Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi õigusaktide termineid. Terminibaas koondab üle 50 valdkonna terminoloogiat, näiteks põllumajandus, rahandus, õigus, transport, meditsiin, keemia, bioloogia, avalik haldus. Lisaks terminitele on baasis ka organisatsioonide ja asutuste nimetusi, ametinimetusi, õigusaktide ja dokumentide pealkirju ning tõlkeprobleeme ehk fraase, mis võivad tõlkimisel raskusi valmistada. Lisainfot saab ka EKI terminoloogia lehel rubriigist Terminiallikad (just.ee).

Käesoleva töö on IFRS for SMEs tõlge inglise keelest eesti keelde väga nõrk. Arusaamatu, miks IFRS for SME tõlkimisel eesti keelde pole kaasatud Eesti Keele Instituuti ja Tallinna Ülikooli Humanitaarteaduste Instituuti, kuna praeguses versioonis esineb vigu mitte ainult terminite definitsioonides, semantilises tähenduses, vaid ka terminite ja sõnade tõlkes, mis oleks võimalik asendada teise lähema tähendusega ekvivalendiga. Lisaks on palju erinevusi IFRS for SME inglise-, eesti- ja venekeelses versioonis. Inglisekeelses versioonis on mõned laused, mida eesti ja venekeelses versioonis ei eksisteeri.

Majanduskirjanduse tõlkimisel kõige sagedamini kasutatavad tõlkemeetodid on transkriptsioon ja transliteratsioon, jälgimine, konkretiseerimine, üldistamine, leksikaalne liitmine, väljajätmine ja kalkeerimine.

- Kalkeerimine — lähtekeele keerukate leksikaalüksuste tõlkimine, sõnaosade sõnasõnaline tõlkimine, jälgides sihtkeele morfoloogilist struktuuri ja semantilist motivatsiooni. Näiteks *taxpayer* — maksumaksja — *налогоплательщик*.

Kalkad on kahte tüüpi: sõnamoodustuslikud ja semantilised. Kalkad on sõnad, mis saadakse võõrsõna „morfeem-morfeemilt“ tõlke teel eesti ja vene keelde. Kalka ei tundu tavaliselt laenatud sõnana, kuna see koosneb eesti või venekeelsetest morfeemidest. Seetõttu on selliste sõnade tegelik päritolu inimesele, kes selle esimest korda ära tunneb, sageli ootamatu. Semantilised kalkad on eesti või vene sõnad, mis on saanud sõnasõnalise tõlke tulemusena teise keele vastavate sõnade mõjul uued tähendused. Näiteks *basic earnings per share* — *прибыль на одну акцию* — *puhaskasum* aktsia kohta (Lotte, 2001).

- Transkriptsioon — algse leksikaüksuse tõlkimise viis selle helikuju rekonstrueerimise teel.
- Transliteratsioon — luuakse mitte sõna kõlav vorm, vaid selle graafiline vorm (tähtede kombinatsioon). Transliteratsioon ja transkriptsioon on levinumad viisid mitteekvivalentsete leksikaalüksuste ülekandmiseks. Transliteratsiooni abil moodustatakse enamik finantsaruannete termineid, mis sisaldavad järelliidet *-tion*, *operation* — operatsioon (panga), *amortization* — amortisatsioon, *consolidation* — konsolideerimine. Transkriptsiooni näited: *holding* — holding, *leasing* — liising (Komissarov, 1990).

Analüüsitakse ka selliseid tõlkimismeetodeid nagu jälgimine, konkretiseerimine, üldistamine, leksikaalne liitmine, väljajätmine, sõnasõnaline tõlge.

Olga Dovbysh märgib oma dissertatsioonis, et enamiku finantssektori mitteekvivalentsetest terminitest saab tõlkida kalkeerimise abil, näiteks *deferred tax* — edasilükkinud tulumaks — *отложенный налог*; *fair value* — *reaalväärtus* — *реальная стоимость*. Kirjeldavat tõlget, mis on tülikas, soovitab ta kasutada palju harvemini ja juhul, kui muid võimalusi pole, näiteks: *custodian* — *varahaldur*, kes haldab aktsionäri väärtabereid; *депозитарий, управляющий ценными бумагами акционера*. Dovbysh soovitab kasutada transkriptsiooni ja transliteratsiooni ainult üksikjuhtudel terminite sõnade tõlkimisel nagu näiteks, *outsourcing* — аутсорсинг (Dovbysh, 2003). Sjomona ja Trofimov toetavad samuti kalkeerimist kui peamist viisi keeruliste terminite edastamiseks (Sjomina, 2013).

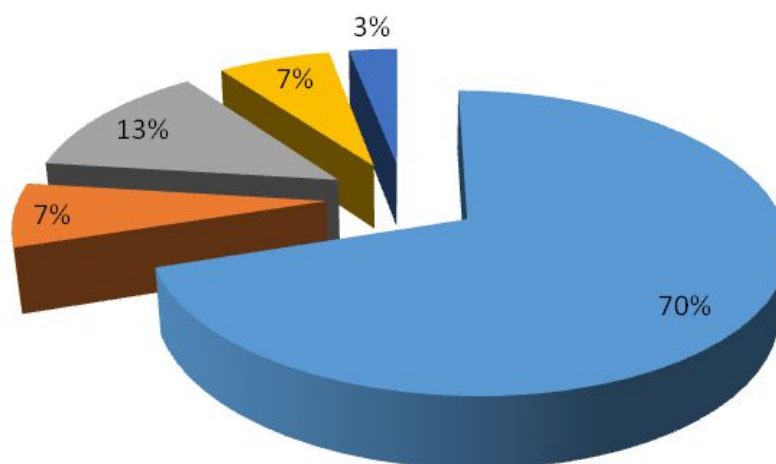
Autor tegi kvantitatiivse analüüsi. Valiti välja eriala artiklites leiduvad majandusterminid.

Tõlkemeetodite kasutamise sageduse kohta saadi järgmised proportsioonid: majandusterminitest tõlgiti 70 protsenti kalkeerimise, 13 protsenti transkriptsiooni, 7 protsenti kirjelduse, 7 protsenti sõna-sõnalt ja 3 protsenti konkretiseerimise järgi, kokku 100 protsenti.

Järgneval joonisel (vt Joonis 1) on esitatud majanduskirjanduses tõlkemeetodite kasutamise sagedus

Majanduskirjanduse tõlkemeetodid

■ kalkeerimine ■ kirjeldus ■ transkriptsioon ■ sõna-sõnalt ■ konkretiseerimine



Joonis 1. Finantskirjanduse tõlkemeetodid

Allikas: Autori koostatud lisa 4 andmete baasil.

Tõlketeoorias on endiselt suur hulk tõlketeisendusi: näiteks modulatsioon, antonüümne tõlge, grammatilised asendused ja paljud teised. Majanduskirjanduse tõlkimisel kasutatakse muid tõlketeisendusi aga äärmiselt harva.

Majandusterminoloogia võib liigitada „tõlgitavaks”, s.t millel on ainult üks tõlkevalik ja erineva tõlkega, millel on mitu tõlkevõimalust. Semantilise struktuuri järgi jagunevad terminid ühetähenduslikeks ja mitmetähenduslikeks. Sellest järeldub, et ühe tõlkega terminitel on

sihtkeeles ainult üks ekvivalent, samal ajal kui mitme tõlkega terminitel on sihtkeeles mitu ekvivalenti.

Ühe tõlkevalikuga terminite hulka kuuluvad: a) lihtmõisted, mis pärinevad ladina, inglise, itaalia, prantsuse, saksa ja muude keelte sõnadest. Näiteks audiitor (lad. *auditor* — kuulamine); bruto - (itaalia *brutto* – kole, vastik); pikendamine (prantsuse keeles *prolongation* — prolongeerimine); teisendamine (saksa *konvertieren* — konverteerimine); b) keerulised terminid, mis jagunevad keerukateks sõnadeks (*infrastructure* — taristu, *taxpayer* — maksumaksja), lihtsateks fraasideks (*letter of credit* — akreditiiv) ja keerulisteks sõnaühenditeks (*interest-bearing deposit* — intressimääraga deposiit).

Seega võime järeldada, et ühe tõlke mõisted ei tekita tõlkimisel raskusi. Selliste terminite tõlge ei sõltu kontekstist ja tõlkija peab teadma vaid vastavat ekvivalenti. Tõlketerminoloogia puhul tuleb märkida, et terminitele esitatavate nõuete hulgas on peamine nende ühemõttelisus.

Sageli täheldatakse terminoloogias sellist nähtust nagu mitmetähenduslikkus. See nähtus ilmneb ka finantskirjanduse tõlkimisel. Enamasti hõlmavad need mõisted ühesõnalisi termineid, nagu näiteks *delivery*, *account* ja *return*. Mõistete mitmetähenduslikkuse üks põhjus on nende lai semantika.

Majanduskirjanduse tõlkimisel saab eristada grammatilisi, leksikaalseid ja leksikalis-grammatilisi erinevusi originaali ja tõlke vahel. Esiteks tuleb läbi vaadata grammatilised ebakõlad.

Grammatika erinevused ilmnevad ingliskeelsete finantsterminite tõlkimisel, mis on moodustatud nimisõnade kombinatsioonina. Kui võrrelda termineid, mis koosnevad kahest nimisõnast või nimisõnast ja nimisõnagrupist, võib leida järgmisi ebakõlasid.

- 1) Inglis- ja venekeelse finantsterminoloogia võrdlev analüüs näitab, et erinevustel on nii üheaegne grammatiline kui ka leksikaalne koostis. Neid erinevusi võib liigitada mitmeti, sõltuvalt nende põhjustest
- 2) Lisaks leksikaalsetele, grammatilistele ja leksikalis-grammatilistele muutustele finantskirjanduse tõlkimisel võime jälgida ka „ajutiselt mitteekvivalentset“ sõnavara.

Rachel Baskerville ja Lisa Evans on avaldanud arvamust, et IFRSi standardeid ei saa kõikjal maailmas järjekindlalt rakendada, kui nende tõlked ei ole samaväärsed ingliskeelse originaalversiooniga. Autorid leiavad, et tõlge on võimalik, kuid otsest ekvivalentsust ei saa saavutada. Tõlkeprobleemid võivad tekkida erinevate keelestruktuuride tõttu ja need on tõenäoliselt erinevates keeleperekondades erinevad. Suur probleem on see, et eri keelte tähendused ei kattu täpselt (Baskerville, 2011).

Isegi ühise keele ja väga sarnaste arvestussüsteemidega riikides võib leida hulgaliselt erinevusi terminoloogias, teatud mõistete tähistuses. Näited nimetatud erinevustest on toodud lisa 3.

3. IFRS ja eesti, inglise ja venekeelsete IFRS for SME majandusterminoloogia semantika analüüs

Semantilise muutumise analüüsimiseks on valitud majandusterminid IFRS for SMEs standardist. Autor on võrrelnud IFRS for SME eesti, inglise ja vene versiooni.

On võetud majandusterminid, seejärel analüüsitud iga termini definitsiooni ning iga termini ja selle koostisosade tõlget.

Mõiste tõlkimisel kasutatavate tõlketeisenduste arvu järgi saame terminid rühmitada kaheks suureks rühmaks. Esimene rühm sisaldab termineid, mis tõlgitakse ühe teisenduse abil. Teises rühmas on terminid, mille tõlkes kasutatakse mitmesugused teisendusi.

Analüüsitakse iga teisendust ja selle mõju tõlke semantikale.

Sageli tõlgitakse erinevalt terminit *income*, mida USAs kasutatakse kasumi tähistamiseks. Teistes ingliskeelsetes riikides võidakse kasumi kohta kasutada terminit *profit* (kasutatakse USAs ka, aga harva) ning *income* tähendab pigem tulu. Siin tuleb olla väga ettevaatlik, sõnade tõlkimisel ja kasutamisel lähtuda selle termini kasutamise kontekstist. Ei ole korrektne tõlkida terminit *revenue* kui *tulu – выручка*. Selle termini tähendus on *tulu – доходы*.

Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete rahvusvahelise finantsaruandlusstandardi IFRS for SMEs eestikeelse variandi (vastavalt peatükk 23), kasutatakse terminit *tulu* järgmiste tehingute ja sündmuste tulemuste kajastamisel:

- a) kaupade (mis on ettevõtte tootnud müügiks või ostnud edasimüügiks) müük;
- b) teenuste osutamine;
- c) ehituslepingud, kus ettevõtte on töövõtja;
- d) ettevõtte vara kasutada andmine, kui selle eest tasutakse intresside, litsentsitasude (rojaltite) või dividendide vormis.

Mõnedest tehingutest ja sündmustest tekkivat *põhitegevustulu (revenue)* ja *muud tulu (another income)* käsitletakse IFRSi for SME standardites:

- a) rendilepingud (vt 20. peatükk „Rendiarvestus“);
- b) kapitaliosaluse meetodil kajastatud investeeringutest tulenevad dividendid ja muu tulu (vt 14. peatükk „Investeeringud sidusettevõttesse“ ja 15. peatükk „Investeeringud ühissetevõtmistesse“);
- c) finantsvarade ja -kohustiste reaalkäituse muutused või nende müük (vt 11. peatükk „Lihtfinantsinstrumentid“ ja 12. peatükk „Muud finantsinstrumentide teemad“);
- d) (d) kinnisvarainvesteeringute reaalkäituse muutused (vt 16. peatükk „Kinnisvarainvesteeringud“);
- e) põllumajandusliku tegevusega seotud bioloogiliste varaobjektide esmane arvelevõtmine ja nende varade õiglase väärtuse muutused (vt 34. peatükk);
- f) põllumajandustoodangu esmane arvelevõtmine (vt 34. peatükk).

Järgnevalt analüüsitakse tabelis 3.1 terminit *tulu*. IFRS for SMEs termini tõlge eesti ja vene keelde on erinev.

Tabel 3.1 Terminite *revenue, gain* definitsioonid

Termin	Definitsioon	Allikas
<i>Revenue</i> <i>Tulu</i> <i>Выручка</i>	Tulu tavapärasest äritegevusest (<i>revenue</i>) on tulu, mis tekib ettevõtte tavapärase tegevuse käigus, ja mida kirjeldatakse sageli väga erinevate nimetustega, nagu müük, teenustasu, intressitulu , dividenditulu, litsentsitasud (rojaltid) ja renditulu. <i>Выручка</i> – это поступления средств от обычных видов деятельности предприятия, которые называются по-разному, в том числе продажами, вознаграждениями, процентами , дивидендами и роялти.	IFRS for SME 2.25
<i>Gain</i> <i>Kasum</i> <i>Доход</i>	Tehingukasumid (<i>gains</i>) on muu tulu , mis ei tulene tavapärasest äritegevusest. Tehingukasumite kajastamisel koondkasumiaruandes tuuakse need tavaliselt eraldi välja, kuna info nende kohta tuleb kasuks majandusotsuste tegemisel. Прочие доходы – это статьи, удовлетворяющие определению дохода, но не являющиеся выручкой. При признании прочих доходов в отчете о совокупном доходе они обычно представляются отдельно, так как информация о них полезна при принятии экономических решений.	IFRS for SME 2.25
<i>Revenue</i> <i>Tulu</i> <i>Выручка</i>	Majandusüksuse tavapärasest põhitegevusest (nagu kaupade müük, teenuste müük, intressid, litsentsitasud ja dividendid) tuleneva <i>majandusliku kasu</i> (raha, nõuded, muu vara) sissevool. <i>Валовой приток экономических выгод</i> (денежных средств, дебиторской задолженности, других активов), возникающих в результате обычной операционной деятельности предприятия (например, продажа товаров, продажа услуг, проценты, роялти и дивиденды).	IFRS 15

Allikas: autori koostatud

Tulu definitsioon hõlmab nii tulu põhitegevusest (*revenue*) kui ka mittepõhitegevuslikku tulu. Viimast tähistatakse inglise keeles terminiga *gain*. Tulu definitsioon avab küll tulu olemuse, kuid mitte kriteeriumid, mille järgi otsustada, kas tulu tuleb kasumiaruandes kajastada või mitte (Alver, 2011, lk.527).

Selle termini tõlkimisel kohtab tõlkija mitut sama mõistet väljendavat leksikaalset üksust. Seda nähtust nimetatakse sünonüümiaks (*profit — прибыль, kasum; revenue, gain — доход, tulu*).

Tabelis 3.1 on näha, et mitteekvivalentse termini *gain* tõlkimisel nii eesti (*tehingukasum*), kui ka vene keelde (*прочие доходы*) on kasutatud selgitavat (kirjeldavat) tõlget.

Tabelis 3.1 on ka näha, et valesti on defineeritud termin *выручка* nagu *поступление средств*. Средства on eesti keeles *vahendid*, kuigi jutt on rahast.

Tabelis 3.2 on toodud termini *eraldis* (*provision*) definitsioonid, mis on esitatud IFRSides, IFRS for SMEs ja standardis IAS 37 (eesti, inglise ja vene keeles). Tuleb märkida, et IFRS for SMEs 2.25 tõlge eesti ja vene keelde on erinev. *Intressitulu* on vene keeles *доходы от интессов*, aga millegi pärast on tõlgitud vene keelde *проценты*. Autor leiab, et valesti on kasutatud venekeelses tõlkes *приток в результате обычной операционной деятельности*, ei eksisteeri ju sellist terminit nagu *безоперационная деятельность*. Autori leiab, et õigem oleks kasutada *основная деятельность* või *хозяйственная деятельность*.

Tabel 3.2 Termin *provision* definitsioonid

Termin	Definitsioon	Allikas
<i>Provision</i>	A provision is a liability of uncertain timing or amount.	IAS 37
<i>Eraldis</i>	Kohustus, mille realiseerumise aeg või summa ei ole kindlad.	IFRS for SME 21.1
<i>Резервы</i>	Резервы (т.е. обязательства, неопределенные по величине или с неопределенным сроком исполнения)	МСФО

Allikas: autori koostatud

Seni pole eksperdid leidnud terminile *provision* adekvaatset eestikeelset tõlget. Tavatõlge kui *reserv* või *eraldis* eksitab paljusid infotarbijaid.

Tabel 3.3 IAS 37 pealkiri inglise, eesti ja vene keeles

Ingliskeelne nimetus	Eestikeelne nimetus	Venekeelne nimetus	Allikas
----------------------	---------------------	--------------------	---------

<i>Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets</i>	<i>Eraldised, tingimuslikud kohustised ja varad</i>	<i>Резервы и условные обязательства</i>	IAS 37 SME IFRS
---	---	---	-----------------------

Vastavalt standardile IAS 37 „Eraldised, tingimuslikud kohustised ja varad“ on eraldis määramata tähtajaga või määramata summaga kohustis. Kuna eraldis on eelkõige kohustis, peab see vastama kohustise mõistele.

Finantsaruandluse kontseptuaalne raamistik (*Conceptual framework*) annab kohustisele järgmise definitsiooni: see on ettevõtte olemasolev kohustis, mis tuleneb mineviku sündmustest ja mille täitmine toob eeldatavasti kaasa majanduslikku kasu sisaldavate ressursside väljavoolu (majandus)üksusest.

Standardis IAS 37 on kohustuslik sündmus defineeritud kui sündmus, mis tekitab juriidilise või faktilise kohustise, mille tulemusena ei ole (majandus)üksusel kohustise täitmiseks reaalselt alternatiivi.

Kohustist kajastatakse finantsseisundi aruandes ainult siis, kui samaaegselt on täidetud järgmised kajastamise kriteeriumid:

- kohustise definitsiooni järgimine;
- tõenäosus, et kohustisega seotud tulevane majanduslik kasu kaob;
- kohustist on võimalik usaldusväärset mõõta või hinnata.

Eraldised erinevad põhimõtteliselt sellistest tüüpi kohustistest nagu võlad tarnijatele ja viitvõlad. Vahe seisneb selles, et ajastus ja tulevaste kulude summa olemasolu on ebakindel selle suhtes, mis on nõutud reservi katteks. Seetõttu on reservide ja muud tüüpi kohustiste peamine erinevus just ebakindlus makstava summa ehk tasumise aja osas.

Ettevõtte kajastab eraldist ainult juhul, kui:

- a) ettevõttel lasub möödunud sündmusest tulenev kohustis aruandekuupäeva seisuga;
- b) on tõenäoline (ehk see pigem toimub, kui ei toimu), et ettevõtte peab andma üle majanduslikku kasu selle kohustise arveldamiseks;
- c) kohustise summa on usaldusväärset mõõdetav. Ettevõtte kajastab eraldise finantsseisundi aruandes kohustisena ja eraldise summa kuluna välja arvatud juhul, kui käesoleva IFRSi

muus peatükis nõutakse kulutuse kajastamist osana vara (nt varude või materiaalse põhivara) soetusmaksumuselt (IFRS for SME 21.4).

Tuleb märkida, et IFRS for SMEs 21.4 ja selle tõlge eesti ja vene keelde on Eesti Finantsaruandluse Standardis erinev.

Tabel 3.4 IFRS for SME 21.4 võrdlus Eesti finantsaruandluse standardiga RTJ 8

Termin	IFRS for SME / Estonian Financial Reporting Standard	Allikas
<i>Provisions and Contingencies Provisions, contingent liabilities and contingent assets</i>	Initial recognition An entity shall recognise a provision only when: (a) the entity has an obligation at the reporting date as a result of a past event; (b) it is probable (ie more likely than not) that the entity will be required to transfer economic benefits in settlement; and (c) the amount of the obligation can be estimated reliably.	IFRS for SME 21
<i>Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad</i>	Eraldiste kajastamine Ettevõtte kajastab oma bilansis eraldise juhul, kui (SME IFRS 21.4, 21.5): (a) ettevõttel lasub enne aruandekuupäeva toimunud kohustavast sündmusest tulenevalt juriidiline või faktiline kohustus; (b) kohustuse realiseerumine on tõenäoline; ja (c) kohustuse summat on võimalik usaldusväärselt mõõta.	RT8, IFR for SME
<i>Резервы, условные обязательства и условные активы Резервы и условные события</i>	Формирование резервов Предприятие признаёт резерв в своем балансе, если (МСФО для предприятий СМБ 21.4, 21.5): (a) из-за обязывающего события, произошедшего до отчетной даты, на предприятие ложится юридическое или фактическое обязательство; (b) возникновение обязательства является вероятным; и (c) сумма обязательства может быть надежно измерена.	СБУ 8 МСФО для предприятий МСБ

Allikas: autori koostatud

Tabelis 21.4 on sõnapaar *initial recognition* eesti keelde tõlgitud kui *eraldiste moodustamine*. Vastavalt eesti-vene sõnastikule Eesti Keele Instituudi portaalis eki.ee tõlgitakse sõna *initial* nagu esialgne, algus-, alg-, ja sõna *recognition* kui tuvastus, äratundmine, tunnistamine. Kui sõnapaare kokku liita saame *esialgne tunnistamine*. Vene keeles aga *первоначальное признание*.

Eesti keele oskussõnastikus on *moodustamine* tõlgitud vene keelde nagu *образование, формирование*, mis ei ole võrdne sõnaga *признание*. Tegusõnale *признать* sobib rohkem eesti keele tõlge *tunnistama*, mis edaspidi tabelist 3.4 on tõlgitud *recognise*, eesti keeles aga *kajastab*. *Kajastama* on vastavalt eesti-vene sõnastikule tõlgitud *отражать*. Autori arvamusel tekitab segadust, kui võrrelda omavahel IFRS for SME ja eesti finantsaruandluse standardi tõlget.

Kui vaadata tabeli 3.4 punkti b on eesti ja vene keelde tõlgitud valesti. Otse eesti keelde tõlkides oleks tähendus selline — „on tõenäoline (st tõenäolisem kui mitte), et (majandus)üksus peab arveldamisel majanduslikku kasu üle kandma“. Eesti finantsaruandlusstandardis on ilmunud aga eesti keelne termin *kohustus*, mis peaks aga olema hoopis *kohustis*. Samas majandusüksus ei ole *kohustis*. Vastavalt Eesti Keele Instituudi oskussõnastikule on *majandusüksus* iseseisev, oma tulude ja kulude kohta arvestust pidav ettevõtte või selle osa, vene keeles aga *хозяйственная единица*.

Vastavalt tabelile 3.4 mäarsõna *only*, mis eesti keeles vastab mäarsõnale *ainult*, vene keeles *только* tõlgitakse IFRS for SME tekstis nagu *juhul*, vene keeles *в случае*. *Only* eesti keeles tähendab *ainult*, vene keeles aga *только*. Mäarsõna *ainult* ei ole identne mäarsõnaga *juhul*.

IFRS for SME peatükki 21 rakendatakse eraldistele, mis on seotud järgnevate valdkondadega:

- a) rendilepingud (20. peatükk „Rendiarvestus“). Käesolevas peatükis käsitletakse neid kasutusrendilepinguid, mis on muutunud kahjulikuks;
- b) ehituslepingud (23. peatükk „Tulu“);
- c) töötajate hüvitiste kohustused (28. peatükk „Töötajate hüvitised“);
- d) tulumaks (29. peatükk „Tulumaks“).

Tabelis 3.4 on nähtav, et ingliskeelne termin *provision* on eesti keeles *eraldis* ja vene keeles *резерв*.

Terminit *eraldis* (*provision, резерв*) kasutatakse mõnikord seoses selliste kirjetega nagu kulum, vara väärtuse langus ja ebatõenäoliselt laekuvad nõuded. Kuna nende sisuks on varade bilansilise maksumuse korrigeerimine, mitte kohustiste kajastamine, siis ei käsitleta neid käesolevas peatükis (IFRS SME).

Autori arvates on valesti tõlgitud vene keelde termin *provision*, nagu *резерв*. Termin *reserv* on vene keelde parem tõlkida nagu *оценочное обязательство* ehk *hinnanguline kohustus*. See annab täpsemalt edasi mõiste tähendust, kuna tegemist on ettevõttel juba lasuva kohustusega, mille tähtaeg ja suurus võivad perioodil kuni kohustise tasumiseni muutuda. Seega on see kohustus hinnanguline. IFRS standardite väljatöötajad esitasid IASB-le kaalumiseks eelnõu, milles tegid ettepaneku loobuda terminist *provision* ja asendada see terminiga *mitterahaline kohustus (non-financial obligation)*. See kinnitab termini *provisions* õiget tõlget kui *kohustised*, mitte aga kui *reservid*.

Tabelist 3.4 on näha, et IFRSi standardites puudub regulatsioon tõenäosuse kvantitatiivseks hindamiseks protsentides. Ettevõtte kajastab oma bilansis eraldise juhul, kui kohustuse realiseerumine on tõenäoline, aga protsentuaalne väärtus ei ole määratud.

Korea raamatupidamisstandardite nõukogu ja Austraalia raamatupidamisstandardite nõukogu on uurinud rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite (IFRS) erinevaid tõenäolisuse termineid. Uurimine näitas, et iga riigi raamatupidamisspetsialistid tõlgendavad omadussõna *tõenäoline* erinevate arvutuste tõenäosusega (KASB research report, 2016).

Tabelist 3.4 on näha ka, et *to transfer economic benefits in settlement*, mis tõlgitakse kui *majandusliku kasu arvesse võtmine*, on eesti ja vene keelde tõlgitud nagu *juuriidiline või faktiline kohustus*. Tegelikult see definitsioon tuleneb IAS-st 37, kus on laiemalt defineeritud kohustuslik sündmus. Autori arvates on eesti ja vene keeles korrektselt välja toodud eraldise kajastamise tingimused, aga ingliskeelne tõlge peaks olema parandatud, kuna vastasel juhul on see definitsioon lugejale arusaamatu.

Järgmine termin, mida autor käsitleb, on *residual value*. Tabelis 3.5 on toodud IAS 16, RTJ-is ja Cambridge sõnastikus esitatud definitsioonid ja tõlked.

Tabel 3.5 Termini *residual value* definitsioonid

Termin	Ingliskeelne definitsioon	Eestikeelne definitsioon	Venekeelne definitsioon	Allikas
<i>Residual value</i>	The <i>residual value</i> of an asset is the estimated amount that an entity would currently obtain from disposal of the asset, after deducting the estimated costs of disposal, if the asset were already of the age and in the condition expected at the end of its useful life.	<i>Lõppväärtus</i> on summa (miinus vara võõrandamisega seotud müügikulutused), mida ettevõtte saaks vara võõrandamisel praegu juhul, kui vara oleks sama vana ja samas seisukorras nagu ta on eeldatavasti tema kasuliku eluea lõppedes.	<i>Остаточная стоимость</i> — это расчётная сумма, которую предприятие получило бы сегодня в случае выбытия актива (за вычетом расчётных затрат на выбытие), если бы данный актив уже достиг того возраста и состояния, которые ожидаются к концу срока его полезного использования.	IAS 16 Cambridge dictionary RTJ5 Инструкция СБУ 5 «Основные средства и нематериальные активы»

Allikas: autori koostatud

Käsitletaval juhul on standardis *IAS 16*, RTJ-ides ja Cambridge sõnastikus toodud mõisted identsed. Paljudel juhtudel tõlgitakse termin *residual value* ja selle sünonüümid *salvage value*, *disposal value*, *scrap value* kui jääkväärtus, kuigi tegelikult on need erinevad mõisted

Tabelis 3.6 on välja toodud terminite *scrap value*, *salvage value* ja *disposal value* definitsioonid. Et õigesti määrata lõppväärtust ja arvestada depretsiatsioonikulu, on vaja semantiliselt mõista nende terminite definitsiooni.

Tabel 3.6 Terminite *scrap value*, *salvage value*, *disposal value* definitsioonid

Termin	Eestikeelne tõlge	Venekeelne tõlge	Allikas
<i>Scrap value</i>	utiil jäätmel	ЛОМ	English - Estonian MT dictionary (eki.ee) Cambridge dictionary

<i>Salvage value</i>	jääkväärtus	стоимость имущества для целей реализации; ликвидационная стоимость активов	English-Estonian MT dictionary (eki.ee) Finance Glossary: English/Russian
<i>Disposal value</i>	kõrvaldamine lahtisaamine	распоряжение имуществом; продажа имущества; реализация активов; реализация имущества (обычно в отношении имущества, служащего обеспечением)	English - Estonian MT dictionary (eki.ee) Finance Glossary: English/Russian

Allikas: autori koostatud

Terminid *residual value*, *salvage value* ja *scrap value* kasutatakse sageli siis, kui viidatakse eeldatavale väärtusele, mida oodatakse ettevõttes kasutatava materiaalse põhivara kasuliku eluea lõpus. See summa võetakse aluseks vara amortisatsioonikulu arvutamiseks ja sageli eeldatakse, et see on null.

Terminid *residual value* kasutatakse erinevates kontekstides (nt liisingus oleva vara kirjeldamisel). Amortisatsiooni arvutamisel on lõppväärtus (*residual value*) eeldatav jääkväärtus (*salvage value*) või utili väärtus (*scrap value*) vara eluea lõpus. Raamatupidamise võrrandis loetakse omakapitaliks vara ja kohustiste vahe (*residual of assets minus liabilities*).

Cambridge sõnastikus on termin *salvage value* defineeritud vara väärtusena perioodi lõpus. Raamatupidamises on jääkväärtus (*salvage value*) summa, mis eeldatavasti laekub vara kasuliku eluea lõpus. Jääkväärtus (*salvage value*) viitab mõnikord kõrvaldamisele (*disposal value*), lõppväärtusele (*residual value*) või utiliseerimisele (*scrap value*). Vara amortisatsioonikulu arvutamisel ei võeta arvesse eeldatavat jääkväärtust (*salvage value*).

Tabel 3.7 Termini *salvage value* näide

Termin	Näide
<i>Salvage value</i>	Oletame, et tehase vara maksumus on 325 000 dollarit. Selle 5-aastase kasuliku eluea lõpus on vara jääkväärtus (<i>salvage value</i>) 25000 dollarit. Amortiseeritav kulu 300 000 dollarit (325 000-25 000 dollarit) jagatakse 5-aastase kasuliku elueaga, et saada lineaarne amortisatsioonikulu 60 000 dollarit aastas või 5000 dollarit kuus (300 000 dollarit/60 kuud).

Allikas: Averkamp; autori tõlge

Raamatupidajad ja maksuregulatsioonid eeldavad sageli, et immateriaalsel põhivaral ei ole jääkväärtust (*salvage value*). Seepärast amortiseeritakse kogu vara maksumus selle kasuliku eluea jooksul. Mistahes saadud summa, mis ületab vara bilansilise väärtuse, kajastatakse selle müügi ajal tuluna.

Kuluarvestuses tähendab utiliiväärtus (*scrap value*) suhteliselt ebaolulist summat, mille tootja saab tootmismaterjalide müügist, mis jäävad üle pärast toodete valmistamist. Finantsarvestuses kasutatakse vara amortisatsiooni arvutamisel enam levinud termineid *salvage value*, *disposal value* või *residual value*. Selles olukorras on *scrap value* vara eeldatav või hinnanguline väärtus selle kasuliku eluea lõpus (Averkamp, 2023).

Tabelis 3.8 on toodud termini *scrap value* näide, et selle definitssioon oleks lugejale kergemini arusaadav.

Tabel 3.8 Termini *scrap value* näide

Termin	Näide
<i>Salvage value</i>	Alumiiniumtoodete tootja sulatab alumiiniumi. Protsessi käigus eraldub väikeses koguses alumiiniumi sisaldavaid lisandeid. Suhteliselt väikest rahasummat, mille tootja saab alumiiniumi jäätmete eest, nimetatakse <i>scrap value</i> .

Allikas: Averkamp; autori tõlge

Järgmisena, tabelis 3.9, peatub autor terminitel *cost*, *expense*, *expenditures*. Kui ei eristata nende definitssioone, siis kõik kolm võidakse nimetada kuludeks.

Tabel 3.9 Terminite *costs*, *expenses*, *expenditure* tõlge ja ekvivalendid.

Termin	Eestikeelne tõlge	Venekeelne tõlge	Allikas
<i>Costs</i>	kulud, (soetus)maksumus, väljaminek, kulutus	цена, стоимость	Cambridge Dictionary rmp.ee
<i>Expenses</i>	kulud	расходы, затраты, издержки	Cambridge Dictionary
<i>Expenditures</i>	kulud, väljaminekud	расходы, затраты	Linguee english-russian dictionary English-Estonian

			MT dictionary
--	--	--	---------------

Inglise keeles kasutatakse mõisteid *costs*, *expenses*, ja *expenditures*, mis reeglina tõlgitakse mõtlemata nende majanduslikule sisule ja raamatupidamise tõlgendamise olulisusele.

Vene keeles on nendel terminitel väga palju ekvivalente, mille professorid Jaan Alver ja Lehte Alver on välja toonud oma artiklis.

Tabel 3.10 Terminite *costs*, *expenses*, *expenditure* venekeelsed ekvivalendid.

<i>Costs</i>	издержки (costs), затраты (costs), цена (price), стоимость (cost price), стоить (to cost, be worth), себестоимость (unit cost, cost per unit, cost price), расход (expense), расходы (expenses), судебные издержки (legal costs), ценность (value), важность (importance), значение (significance, meaning)
<i>Expenses</i>	расходы (expenses), издержки (costs), затраты (costs), трата (spending, expenditure), счет (account), статья расхода (cost item)
<i>Expenditures</i>	трата (spending, expenditure), расход (expense), расход(ы) (expense(s)), расходы (expenses), расходование (spending), затраты (costs)

Allikas: Alver (2022,6)

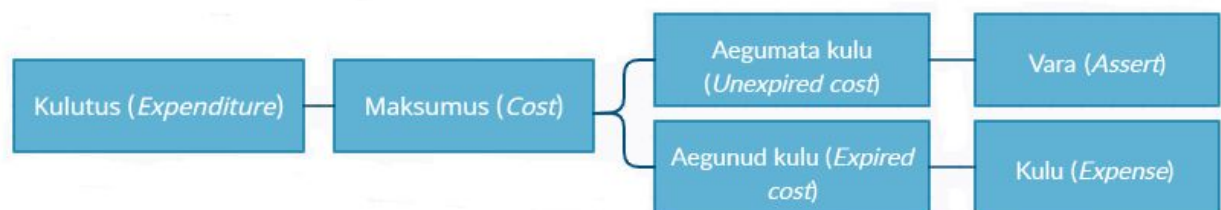
Üks vääramuse põhjustest võõrmõistete tõlkimisel on asjaolu, kui võõrkeeles puudub täpne ekvivalent (siin vene keeles). Inglisekeelses majanduskirjanduses, eriti seoses raamatupidamisega, on sõnadel *cost*, *expense* ja *expenditure* eriline koht. IFRS-id ja ka US GAAP eristavad selgelt mõisteid *cost*, *expense* ja *expenditure*, millest igaühel on oma rakendus. Vaatame neid lähemalt.

Expenditure. Lihtsalt öeldes kulutus (*expenditure*) on vara ostmiseks või juurdekasvuks tehtud kulutus. Kulutused viitavad mistahes rahalisele või muule tasumisele. Kulutus (*expenditure*) võib olla vara soetamine, kohustuse vähendamine, omanikele jaotamine või tasumine samal aruandeperioodil, kuna summa muutub kuluks. Tasub märkida, et kulutus (*expenditure*) on laiem mõistega.

Cost viitab summale, mis antakse vara soetamiseks. Maksumus (*cost*) sarnaneb kõige rohkem terminiga kulu (*expenditure*) ning tähendab, et olete kulutanud ressursse millegi hankimiseks, selle asukohta transportimiseks ja seadistamiseks. See ei pruugi aga tähendada, et soetatud ese on juba ära tarbitud. Kulutus (*cost*) tekib siis, kui kulutatakse raha.

Lihtsamalt öeldes on *expense* kulu, mida tehakse tulu teenimiseks. Põhimõtteliselt viitab kulu (*expense*) ettevõtte poolt aruandeperioodi jooksul tarbitud varade või kasutatud teenuste maksumusele. Kulu on majandusliku kasu vähenemine aruandeperioodil vara vähenemise, ammendumise või amortisatsioonina või kohustiste tekkimisena, mille tulemusena omakapital väheneb, v.a omakapitali arvel omanikele tehtud väljamaksud. (RPS, § 3). Kuna kulu (*expense*) kajastatakse alati kasumiaruandes, on tegemist kuluga, mis on juba ära kasutatud, „aegunud“ ja seega ei oma see ettevõtte jaoks tulevast väärtust. Kokkuvõtteks tuleb märkida, et *cost* ja *expense* erinevus seisneb selles, et maksumus identifitseerib kulutuse, samas kui *expense* viitab soetatud kauba tarbimisele. (Alver 2022, 6-7).

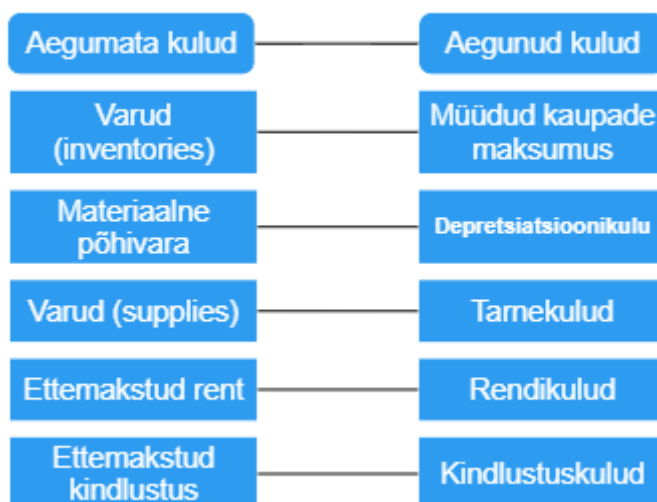
Joonis 1.1 Terminite "*costs*", "*expenses*", "*expenditures*" graafiline ülevaade vahelistest seostest



Allikas: accountingproficient.com, autori tõlgitud

Joonis 1.1 näitab, kuidas *costs* on *expenditures* kas aegumata (*unexpired*) või aegunud (*expired*). Kui soetusmaksumus ei ole aegunud, liigitatakse see varaks ja kui see aegub, siis kuluks. Samuti liigitub kuluks ära tarvitatud vara.

Joonis 1.2 Terminite *costs* graafiline ülevaade



Allikas: accountingproficient.com, autori tõlgitud eesti keelde

Joonisel 1.2 on näidatud kulutused (*costs*) mis on finantsseisundi aruandes liigitatud varaks ja hiljem koondkasumiaruandes kuludeks ümber liigitatud, kuna need on aegunud (accountingproficient.com).

Terminit *overhead costs* on raske mõista, kui seda sõnaühendit pole täpsustatud omadussõnaga. Näited on toodud tabelis 3.11.

Tabel 3.11 Termin *overhead* inglisi-, eesti- ja venekeelsed ekvivalendid

Termin	Inglisekeelne	Eestikeelne	Venekeelne	Allikas
<i>Overhead costs</i>	administrative overhead, manufacturing or production or factory overhead, selling/distribution overheads, research and development overheads	administratiivsed üldkulutused, tootmis või tehase üldkulutused, müügi/levituskulutused, teadus- ja arendustegevuse üldkulutused	производственные накладные расходы, общие и административные накладные расходы, коммерческие расходы, расходы на продажу, накладные расходы на исследования и разработки	english - estonian MT dictionary eki.ee

Allikas: autori koostatud

Terminit *lisakulutused* (*overhead, overhead costs*) nimetatakse USA praktikas tehase lisakulutusteks (*factory overhead costs*). See viitab otseselt tootmisprotsessile ja vastab eesti terminile *tootmiskulutused* ning vene terminile *производственные расходы*. Vene keeles on sellele terminile väga palju ekvivalente nagu *общезаводские, общехозяйственные* või *накладные общезаводские расходы*. Inglise keeles kasutatakse terminit *overhead* ja täpsustatakse, mille kohta terminit täpsemalt kasutatakse. Neid termineid on väga oluline eristada, kuna need mõjutavad nii valmistoodangu maksumust, majandustegevuse tulemust ja ka bilansi lõppvarude hindamist (Nikolajeva, 2005). Näited on toodud tabelis 3.11.

Amortisatsiooni ja depretsiatsiooni tõlgitakse tavaliselt ühtmoodi, mis on välja toodud tabelis 3.12.

Tabel 3.12 Termini *amortization* tõlge eesti ja vene keelde

Termin	Eestikeelne	Venekeelne	Allikas
<i>Amortization</i>	amortisatsioon	амортизация	English-Estonian MT dictionary eki.ee CGAP Glossary English to Russian
<i>Depreciation</i>	amortisatsioon depretsiatsioon	амортизация	English-Estonian MT dictionary eki.ee CGAP Glossary English to Russian

Allikas: autori koostatud

Vene ja eesti keeles neid termineid ei ole harjutud eristama ja kasutatakse sama sõna – amortisatsioon.

Amortisatsioon ja *depretsiatsioon* on põhivara väärtuse arvutamiseks kaks peamist meetodit. Nende peamine erinevus seisneb kuluna kajastatud vara liigis. Lisaks on erinevusi lubatud meetodites, komponentide arvutustes ja nende esitamises finantsaruannetes. Võtmejärgelused:

- 1) *Amortisatsioon* ja *depretsiatsioon* on kaks meetodit ettevõtte varade väärtuse arvutamiseks aja jooksul.
- 2) *Amortisatsioon* on immateriaalse vara maksumuse jaotamine selle vara kasuliku eluea peale.
- 3) *Depretsiatsioon* on põhivara kuluna kajastamine, kuna seda kasutatakse selle eeldatava halvenemise kajastamiseks.
- 4) *Amortisatsioon* ja *depretsiatsioon* erinevad selle poolest, et on palju erinevaid depretsiatsioonimeetodeid, samas kui lineaarne meetod on sageli ainus kasutatav amortisatsiooni meetod.
- 5) Need kaks raamatupidamismeetodit erinevad ka jääkväärtuse (*salvage value*) kajastamise poolest (Ross, 2022).

Amortisatsioon on vara amortiseeritava osa kajastamine kulusse vara kasuliku eluea jooksul (RTJ 5). Praktikas kasutatakse materiaalse põhivara amortiseerimisel sageli lineaarset meetodit (SME IFRS 17.22). Varal, mis kantakse kulusse amortisatsioonimeetodiga, ei oma tavaliselt edasimüügi- või jääkväärtust (*salvage value*).

Terminit *amortisatsioon* kasutatakse teises, mitteseotud kontekstis. Amortisatsioonigraafikut kasutatakse sageli laenumaksete osade arvutamiseks. Graafik koosneb iga makse põhiosast ja intressist nagu hüpoteegi puhul. Kuigi kontseptsioon on erinev, on see siiski mõnevõrra sarnane:

kuna laen on immateriaalne vara, esitatakse amortisatsioon vara bilansilise väärtuse vähenemisena (Ross, 2022).

Depretsatsioon on põhivara kuluna kajastamine selle kasuliku eluea jooksul. Põhivara on ettevõtte soetatud pikaajaliselt kasutatavad materiaalsed objektid. Mõned näited põhivahenditest, mida tavaliselt depretsieeritakse: hooned, seadmed, kontorimööbel, sõidukid ja masinad (Department of the Treasury Internal Revenue Service, 2022, lk 4).

Peamised erinevused *amortisatsiooni* ja *depretsiooni* vahel on:

- 1) Kohaldatavus. Depretsiooni kohaldatakse materiaalsetele objektidele, ainult füüsilisele materiaalsele varale, mille kulud on jaotatud kasuliku eluea peale. Amortisatsiooni kohaldatakse ainult immateriaalsele varale.
- 2) Üldfilosoofia. Mõiste *depreciate* tähendab aja jooksul millegi väärtuse vähendamist, samas kui termin *amortize* tähendab kulutust järk-järgulist mahakandmist teatud perioodi jooksul. Depretsiooni arvestamisel tuleb varaobjekti soetusmaksumus, millest on lahutatud lõppmaksumus, süstemaatiliselt jaotada varaobjekti kasutusajale (IAS 16). Vahepeal kirjendatakse amortisatsiooni, et jaotada kulutuse kindlale perioodile. Mõlemad meetodid tunduvad väga sarnased, kuid on filosoofiliselt erinevad.
- 3) Meetodite valik Pääaegu kõik immateriaalsed põhivahendid amortiseeritakse nende kasuliku eluea jooksul lineaarsel meetodil. See tähendab, et ühesugune amortisatsiooni summa kajastatakse kuluna iga-aastaselt. Teisest küljest on ettevõttel võimalik valida mitme amortisatsioonimeetodi vahel. Need valikud eristavad amortisatsioonikulu summat, mida ettevõtte võib antud aastal kajastada.
- 4) Ajastus (kiirendus). Erinevatest eelmainitud võimalustest on ettevõttel sageli ka kiirendatud amortisatsiooni võimalus. See tähendab, et vara kasuliku eluea alguses kajastatakse rohkem amortisatsioonikulusid. Materiaalse vara puhul võib sageli kasutada modifitseeritud kiirendatud kulude katmise süsteemi (MACRS). MACRS võimaldab suuremat kiirendatud amortisatsiooni pikema aja jooksul, mis tähendab, et vara esimestel eluaastatel arvatakse maha suuremaid summasid ja hiljem suhteliselt väiksemaid summasid. Samal ajal amortisatsiooni puhul seda praktikat sageli ei kasutata ning kulude summa kajastatakse olenemata sellest, kas immateriaalne põhivahend on vanem või uuem.
- 5) Lõppväärtuse (*salvage value*) kasutamine. *Depretsiooni* ja *amortisatsiooni* valemid erinevad jääkväärtuse kasutamise tõttu. Materiaalse põhivara amortiseeritavat baasi

vähendatakse jääkväärtuse võrra. Immateriaalse vara amortisatsioonibaasi ei vähendata jääkväärtuse võrra. Tihti on põhjuseks see, et immateriaalset vara ei saa ringlusse võtta, samas kui füüsilisel kaubal võib olla lõppväärtus. (nt vanad autod saab vanarauaks müüa, vananenud hooned veel hõivata.

- 6) Kontrakonto kasutamine. Olenevalt varast ja selle olulisusest võib kulumi krediidikirje minna otseselt immateriaalse põhivara kontole. Teisest küljest kantakse amortisatsioonikirjed alati akumulieritud amortisatsiooni kontrakontole, mis vähendab põhivara bilansilist väärtust (Ross, 2022).

Depretsatsioon:

- 1) Kehtib ainult füüsilistele põhivahenditele.
- 2) Filosoofiliselt langetab vara väärtust.
- 3) Sellel on palju erinevaid meetodeid, millest ettevõtte saab valida.
- 4) Võib sisaldada jääkväärtust amortisatsiooni baasi arvutamisel.
- 5) Kasutatakse kontravarakontot.

Amortisatsioon:

- 1) Kehtib ainult immateriaalsele varale.
- 2) Filosoofiliselt jaotab vara maksumust.
- 3) Tavaliselt kasutatakse lineaarset meetodit.
- 4) Tulemuseks on sageli igal aastal sama summa.
- 5) Ei hõlma amortisatsioonibaasi määramisel jääkväärtust (Ross, 2022).

Järgmine sõna, mida autor käsitleb, on *capital*.

Magistritöö kirjutamise käigus pööras autor tähelepanu sõna *capital* mitmesugusele kasutamisele IFRS for SMEs Standardis. Jaan Alver on Emakeele Seltsi aastaramatus põhjalikult seletanud sõna *capital* inglise keelest eesti keelde tõlkimise probleemidest majandusterminite näitel.

„Kapital on üks raskemini mõistetavaid, tõlgitavaid ja tõlgendatavaid sõnu. Inglise keeles oli *capital* algselt ainult adjektiiv (Capital: Word History), mille tähendus oli 'peamine, pea-, tähtsaim, suur' (need tähendused on säilinud ka tänapäeval). Seda kasutati sõnaühendis eranditult koos substantiiviga, kusjuures viimane määras sõnaühendi rakendusliku tähenduse. See on hästi jälgitav paljude mitmest sõnast koosnevate ingliskeelsete terminite puhul: *capital*

city, capital letter, capital ship, capital goods, capital expenditure, capital idea jne.“ (Alver, 2010, lk 10–13)

Tabelis 3.13 on toodud IFRS for SMEs mustandversoonis, avaldatud 7.03.2023, kasutatud *capital* sisaldavate ingliskeelsete terminite vasteid eesti ja vene keelde.

Tabel 3.13 Sõna *capital* sisaldavate majandusterminite tõlge eesti ja vene keelde

Ingliskeelne termin	Eesti vasted	Vene vasted	Allikas
<i>Capital market</i>	kapitaliturg	рынок ценных бумаг	<i>IFRS for SMEs 2.14</i>
<i>A lower cost of capital</i>	kapitali madalam kulu	более низкая стоимость капитала	<i>IFRS for SMEs 2.14</i>
<i>Paid-in capital</i>	sissemakstud omakapital	оплаченный капитал	<i>IFRS for SMEs 4.11</i>
<i>Share capital</i>	aktsiakapital	акционерный капитал	<i>IFRS for SMEs 4.12</i>
<i>Repayment of capital</i>	kapitali tagasimaksmine	возврат капитала	<i>IFRS for SMEs 4.12</i>
<i>A venture capital organisation</i>	riskikapitali põhinev organisatsioon	организация венчурного финансирования	<i>IFRS for SMEs 9.7</i>
Capital commitments	investeerimiskohustused	обязательство инвестиционного характера	<i>IFRS for SMEs 15.19</i>
Capital appreciation	kinnisvara väärtuse juurdekasv	прирост стоимости капитала	<i>IFRS for SMEs 16.2</i>
<i>The amount of expenditure....has not been capitalized</i>	kulutuste summa, mida ei ole kapitaliseeritud	сумму затрат....не были капитализированы	<i>IFRS for SMEs 18.29</i>
Capitalization or bonus issues	kapitaliseerimine ehk fondiemissioon	капитализация или выпуск премиальных акций	<i>IFRS for SMEs 22.12</i> <i>IFRS for SMEs 29.29</i>
<i>Capital gain</i>	kapitali kasvutulu	прирост капитала	

Allikas: autori koostatud

Autor valis just need terminid, kuna pööras analüüsi tähelepanu 7. märtsil 2023 ilmunud IFRS for SME kolmanda väljaande mustandi muudatustele. Kõik tabelis 3.13 mainitud terminid on võetud sellest mustandvariandist. Rahvusvaheliste Raamatupidamisstandardite Nõukogu ootas kommentaare paranduste kohta.

„Kahjuks on sõna *capital* sisaldavate terminite ebatäpsed või suisa väärad tõlkevasted jõudnud ka seni ilmunud inglise-eesti (majandusterminite) sõnastikesse. Eesti teatmekirjanduses on kapitali läbi aegade defineeritud mitmeti. Enamasti on püütud sellele võõrsõnale anda majanduslikku sisu.“ (Alver, 2010, lk 10–13)

Eesti keele sõnaraamatus seletatakse sõna *kapital* nagu vara või varalist õigust, millest saab tulu. „Sõna *capital* sisaldavate ingliskeelsete kahest sõnast koosnevate majandusterminite tõlkimiseks tuleks sõnastada järgmine reegel: Kui *capital* on termini teine (resp. viimane) sõna, siis on ta substantiiv, kui aga esimene sõna, siis adjektiiv, mille eesti vaste ei ole kapital.“ (Alver, 2010, lk 19)

Kapitali finantskontseptsioonis (nagu investeeritud raha või investeeritud ostujõud) mõistetakse ettevõtte netovara või omakapitali. Kapitali finantskontseptsioon on adopteeritud enamiku ettevõtete poolt (fin.ee, raamatupidamisalased terminid).

Tabelis 3.13 on näha, et termitel *capital market*, *capital commitments*, *capital appreciation*, *capital gain* esineb sõna *capital* adjektiivina, mis vene keeles vastab sõnale *капитальный*, mis tähendab põhiline, väga tähtis, põlis-, täielik. See ei kajasta üldse termini reaalsel tähendust. IFRS for SME näitel on kõige adekvaatsem tõlge terminile *capital market* vene keeles *рынок ценных бумаг*, mis eesti keeles on *väärtpaberite turg*. Väärtpaberite turg on finantsturg, kus ostetakse ja müüakse pikaajalisi (üle aasta) võlakohustusi või aktsiatega tagatud väärtpabereid (O'Sullivan, 2003, lk 283).

Capital appreciation on eesti keelde tõlgitud päris täpselt, kuid vene keeles on arusaamatu. *Прирост стоимости капитала* tähendab varanduse kasv, aga mis on kapital pole selge. Eesti keele tõlkest on arusaadav, et on seotud kinnisvaraga. *Capital appreciation* nõuab kirjeldavat täiendsõna, et selle mõiste oleks lugejale arusaadav.

Capital commitment on tabelis 3.13 välja toodud värviliselt, kuna IFRS for SMEs mustandversioonis on see maha tõmmatud ja tulevikus ei kasutata.

Professor Alver on oma artiklis soovitanud vältida sõna *kapital* niipalju kui võimalik.

Kapitaliks nimetatakse peaaegu kõike, mis pähe tuleb. Räägitakse põhikapitalist, käibekapitalist, aktsiakapitalist, rahakapitalist, omakapitalist, lukratiivkapitalist, inimkapitalist, vaimsest kapitalist. Paljudes liitsõnades esineb kapital täiendsõnana. Nii võib kohata selliseid termineid nagu kapitalikaubad, kapitalikulud, kapitalikäive, kapitali tehingud, kapitaliturud jne. Seejuures on mainitud terminite kasu tajate arvates tegemist eestikeelsete oskussõnadega, mille sisust kõik ülejäänud peavad täpselt niimoodi aru saama, nagu ühe või teise kirjatüki autor ise asja endale ette kujutab. Lähemal uurimisel aga selgub sageli, et ingliskeelsetest oskussõnadest pole nende kasutajad ise kas lõpuni või üldsegi mitte aru saanud ning otsetõlge eesti keelde on tihti vaid sisutühi sõnamulin. Kahjuks on sõna *capital* sisaldavate terminite ebatäpsed või suisa väärad tõlkevasted jõudnud ka seni ilmunud inglise-eesti (majandusterminite) sõnastikesse.“ (Alver, 2010, lk 9-10)

KOKKUVÕTE

Finantskirjanduse tõlkimine on muutunud tõlkepraktika lahutamatuks osaks, kuna eri riikide majandusprotsessid on omavahel seotud ja ettevõtet teevad rahvusvahelist koostööd. Oskussõnavara täiendatakse pidevalt uute terminitega, sest tänapäeval on kujunemas uus majanduslik reaalsus, ilmnevad uued kontseptsioonid ja nähtused.

Tänapäevane terminoloogia areneb raskustega. Keeleteadlastel ja leksikograafidel seas puuduvad ainulaadsed normid ja reeglid, mis võimaldaksid tuvastada suurel hulgal kaasaegset terminoloogiasõnavara, süstematiseerida ja paigutada see rahvusvahelistesse andmebaasidesse. Tõlke hindamiseks on tänapäeval palju võimalusi, peamisteks kriteeriumiteks ekvivalentsus ja adekvaatsus.

Uuringu käigus on vaadeldud tõlketeooria, ekvivalentsuse ja adekvaatsuse põhimõisteid, selgitati välja nende tervik- ja diferentsiaalomadused. Arvatakse, et adekvaatsuse mõiste on tõlkepraktikaga kõige tihedamalt seotud, sellel on kompromissi ja optimaalne iseloom. Originaalteksti kommunikatiivse ja funktsionaalse sisu ammendav ülekandmine ei ole alati võimalik, seetõttu peaks tõlgitud tekst optimaalselt vastama teatud tingimustele ja ülesannetele, mis olid seotud originaaliga.

Majanduskirjanduse tõlkimisel seab tõlk eesmärgi “piisav” teabe edastamine teksti kõigil tasanditel. Majanduskirjanduse tõlkijal peavad olema laialdased taustateadmised. Kohustuslik on teabe edastamise täpsus, stiili säilitamine ja teabe maksimaalne kohandamine publikule tajumiseks. Autor tegi kindlaks, et on viisid ja strateegiad, mida tuleks järgida, et saavutada finantsterminoloogia piisav tõlge. Tõlketeisendusi on palju, kuid mitte kõiki neist ei kasutata majandusterminite tõlkimisel. Kõige sagedamini on majandusterminoloogia tõlkimisel kasutatud selliseid transformatsioone nagu transkriptsioon ja transliteratsioon, jälgimine, konkretiseerimine, üldistamine, leksikaalne lisamine, väljajätmine ja sõnasõnaline tõlge.

IFRS standardite tõhusaks rakendamiseks ja võrreldavuse tagamiseks peab tõlge edastama semantiliselt õige tähenduse. Autori arvates on IFRS for SME tõlge eesti keelde väga nõrk.

Tuginedes eelneval, tegi autor IFRS ja IFRS for SME majandusterminoloogia analüüsi. Autor võttis IFRS for SME standarditest majandusterminid ja võrdles nende tõlget inglise keelest eesti ja vene keelde. Toodi välja sellised terminid nagu *tulu*, *eraldis*, *residual value*, *scrap value*,

salvage value, disposal value, cost, expense, expenditure, lisakulutused, amortisatsioon, depretsiatsioon, capital sisaldavate inglisekeelsete terminite vasteid eesti ja vene keelde

Autor tegi kvantitatiivse analüüsi. Tõlkemeetodite kasutamise sageduse kohta saadi järgmised proportsioonid: majandusterminitest tõlgiti 70 protsenti kalkeerimist, 13 protsenti transkriptsiooni, 7 protsenti kirjeldust, 7 protsenti sõna-sõnalt ja 3 protsenti konkretiseerimist kasutades.

Tähtis on, et termini vormi laenates laenatakse ka selle tähendus. Autor jõudis järeldusele, et majandusterminoloogia tõlkimisel on oluline termini algelementide semantika adekvaatne tõlkimine. See aitab kaasa algteksti autori kavatsuse ja sõnumi õigele tajumisele. Tõlkija peaks tagama tõlke vastavuse kõigi kultuuridevahelises suhtluses osalejate ootustele. Sellist tõlget võib nimetada adekvaatseks.

SUMMARY

PROBLEMATIC INTERPRETATIONS IN THE ACCOUNTING LITERATURE

Julia Krupenina

One of the most important problems of modern language is connected with the translation of professional terminology. Methods and approaches to the translation of economic terms into different languages are studied. This is one of the relevant, but poorly studied aspects today.

The purpose of this master's thesis is to compare and analyze the basic terms of economic literature presented in the Estonian, Russian and English versions, the peculiarities and problems of the translation of terms, and to give an assessment of the translation of the terminology used in IFRS.

The first chapter gives an overview of terminology. Terminology has been systematically developed in the world only in recent decades, taking into account its principles, foundations and methodology. The term, as it is understood today, first started to be formed in the 1930s. The Austrian E. Wüster (1898–1977) was the founder of modern terminology. According to Wüster, four scientists can be called the intellectual fathers of terminology theory: “Alfred Scholmann from Germany, the first to consider the systematicity of special terms; Swiss linguist Ferdinand de Saussure, the first to point out the systematic nature of language; E. Dresen, Russian, founder in emphasizing the importance of standardization; and J.E. Holmstrom, an English scholar at UNESCO who contributed to the dissemination of terminologies at the international level”. It was only in the 1950s that linguists and sociologists began to show interest and pay special attention to terminology.

Today's terminology develops with the difficulties associated with the systematization and direct use of international and national term databases due to linguistic and non-linguistic factors. Many researchers note in publications that today there are no unique norms and rules among linguists and lexicographers that would allow identifying a large amount of modern vocabulary of terminology, systematize it and place it in international databases, because the appearance of new scientific and technological understandings occurs faster than it is possible to define.

The second chapter introduces research methods and methodology, basic concepts of translation theory and those problems that may arise when translating financial terms. The phenomena of equivalence and adequacy and their common and different features are considered.

In the third chapter, to analyze the semantic change, economic terms from the IFRS for SMEs have been selected and the Estonian, English and Russian versions have been compared.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Alver, J., Alver, L. (2011b). Majandusarvestus ja rahandus II (M-Y): Leksikon. Tallinn: Deebet.
- Alver, J., Alver, L. (2022). Accounting Terminology as an Important Component of Improving the Professional Knowledge. In: Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution, vol. 1, no. 2, pp. 81–97.
<https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.16585>
- Alver, J. (2010). Sõna capital sisaldavate inglisekeelsete majandusterminite tõlkimisest eesti keelde. Emakeele Seltsi aastaraamat 56, lk 9-13.
- Averkamp, H. Accounting Coach. <https://www.accountingcoach.com/blog/what-is-scrap-value>
- Baskerville, R. Evans, L. (2011). The darkening glass: Issues for translation of IFRS.
https://dspace.stir.ac.uk/bitstream/1893/11609/1/Evans_2011_The_darkening_glass.pdf
- Bidnenko, N. (2018) Practical and theoretical issues of modern terminology.- Вісник університету імені Альфреда Нобеля, nr 1, lk 213
- Borissova, L. (1983). Sposoby perevoda obshenauchnoi leksiki s angliiskogo jazyka na russkii. - M.: VCP.
- Conceptual framework for Financial reporting (2018).
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf>
- Gorodeckii, I. (2022). Klassifikacija ekonomicheskikh terminov na angliiskom jazyke po objektu navaniya. Elektronnaia biblioteka Belorussko - Rossiiskogo universiteta, lk 466 - 469.
<http://e.biblio.bru.by/handle/1212121212/23113>
- Dovbysh, O. (2003). Angliiskaja finansovaja terminologija i problemy ee perevoda na russkii jazyk: Na materjale godovyh i finansovyh otchetah zarubeznych kompanii. N. Practical and theoretical issues of modern terminology, lk 186
- Cabre, T. (1999). Terminology, theory, methods and applications. USA: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.
- Chesterman, A., Wagner, E. (2002). *Can Theory Help Translators? A Dialogue Between the Ivory Tower and the Wordface*, lk 211.
- Eco, U. (2001) Experiences in Translation. Toronto: University of Toronto, p 11.
- Eesti keele käsiraamat (2000). Toimetanud M. Erelt, T. Erelt, K. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Eesti keele käsiraamat (2007).
https://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?link=S%C3%9C_1

- Eesti Keele Seletav Sõnaraamat. (2009). Toimetanud M. Langemets, M. Tiits, T. Valdre, L. Veskis, Ü. Viks, P. Voll. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus - [EKSS] <https://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Eesti keele sõnaraamat (1999). Toimetanud T. Leemets, S. Mäearu, M. Raadik, T. Ereht. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Eesti terminitöö
<https://terminoloogia.ee/ufaq/mis-on-moiste-ja-mis-on-termin/>
- English-Russian Glossary of the Microfinance Terms
<https://www.cgap.org/sites/default/files/CGAP-Glossary-English-to-Russian-Jun-2008.pdf>
- Ereht, T. (2007). Terminioõpetus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Grinev, S. (1993). Vvedenie v terminovedenie. M.: Mosk. licei. lk 309
- Hakimova, G. (2012). Razvitie terminologii kak otdelnoi discipliny i ee status v sovremennom yazykoznanii. Vestnik Bashkirskogo universiteta, lk 950-951.
<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-terminologii-kak-otdelnoy-distsipliny-i-ee-status-v-sovremennom-yazykoznanii>
- House, J. (2001). *Translation Quality Assessment: Linguistic Description versus Social - Meta*: Translators' Journal, vol. 46 (2)
- IAS 16 Property, plant and equipment. *IFRS Foundation*
<http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=16054&sidebarOption=UnaccompaniedIas>
- IAS 37 Provisions Contingent Liabilities and Contingent Assets. *IFRS Foundation*
<https://www.ifrs.org/search-results/?query=IAS+37>
- IFRS for SMEs. *IFRS Foundation*
<http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PDFArchive?viewFile=3125&categoryId=118&sidebarCategoryId=430>
- Inglise-eesti sõnastik
<https://www.eki.ee/dict/ies/>
- Inglise-vene sõnastik
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-russian/>
- ISO 25964-2:2013 Thesauri and interoperability with other vocabularies
<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:53658:en>
- Keeleseadus (2013).
<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013009>
- KASB Research report No.39 / AASB Research report No. 2. Accounting judgments on Terms of Likelihood in IFRS: Korea and Australia.

[https://www.aasb.gov.au/admin/file/content102/c3/July_2016_\(KASB-AASB\)%20Accounting%20Judgments%20on%20Terms%20of%20Likelihood%20in%20IFR....pdf](https://www.aasb.gov.au/admin/file/content102/c3/July_2016_(KASB-AASB)%20Accounting%20Judgments%20on%20Terms%20of%20Likelihood%20in%20IFR....pdf)

Kolesnikova, O., Lopatina, E., Sokolova, E., (2021). *Terminologicheskie sootvetstviya pri perevode ekonomicheskikh terminov s angliiskogo na russkii*. International research journal, lk.154.

Komissarov, V. (2002). *Sovremennoe perevodovedenie*. Izdatelstvo ETS. lk 424

Komissarov, V. (1990). *Teoriya perevoda. Lingvisticheckie aspekty*, lk 52.

Kovalchuk, E. (2010). *Ocenka kachestva perevoda: Problema poiska effektivnykh metodov, standartov i parametrov*. Zurnal Uchenye zapiski Komsomolskogo na Amure Gosudarstvennogo Tehnicheskogo universiteta, 2(2), 81-85.

McAlister, G. (1999). *The source text in translation assessment*. Bristol. Multilingual matters p. 172

Mäearu, S. (2011). *Valik rektsioone*. Tartu: Tartu Ülikool, Eesti Keele Instituut, Tartu Linnavalitsus, Haridus- ja Teadusministeerium, lk. 3.

Nikolajeva, K. (2005). *Voprosy terminologii pri obuchenii MSFO*.
<https://wiseeconomist.ru/poleznoe/18437-voprosy-terminologii-obuchenii-msfo>

Nord, C. (1996). *Translating as a purposeful activity. Functionalist approaches explained*.- Manchester: St. Jerome lk 273

O'Sullivan, A. (2003). *Economics: Principles in Action*. Prentice Hall.

Picht, H. (2011). *Terminologija*. Vilnius: Lietuvių Kalbos Institutas, lk 9-10

Protopescu, D. (2014). *Theories of terminology - past and present*. University of Bucharest, lk 6-7.
https://cis01.central.ucv.ro/revista_scol/site_ro/2013/LEXICOLIGIE/PROTOPOPESCU.pdf

Raamatupidamisalased terminid.

<https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/toimkonna-tegevus-ja-juhendid>

Ross, S. (2022). *Amortization vs. Depreciation: What's the Difference?*.

<https://www.investopedia.com/ask/answers/06/amortizationvsdepreciation.asp>

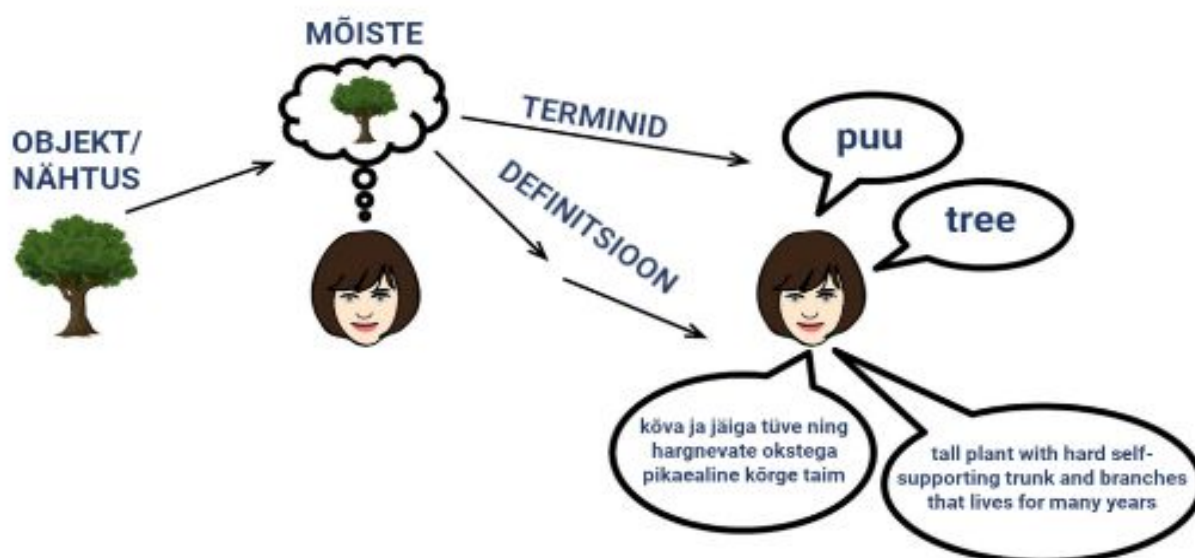
RTJ 1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted (muudetud 2017).

<https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/raamatupidamiskorraldus#eesti-finantsaruandl>

- RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2011). Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011 – RT III 10.01.2012, 5
- RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2016). Raamatupidamise Toimkonna otsus 26.01.2016 – RT III 02.03.2016, 1
- RTJ8 Eraldised, tingimuslikud kohustused ja tingimuslikud varad. Rahandusministri 22. detsembri 2017. a määrus 105
<https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/raamatupidamiskorraldus#eesti-finantsaruandl>
- Sjomina, M. (2013). Sposoby perevoda bezekvivalentnoi leksiki s angliiskogo jazyka na russkii v tekstah ekonomicheskoi tematiki. Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo gumanitarnogo univesiteta im.M.A.Sholohova, Vol.4., lk. 67-71.
- Taylor & Francis (2017). The Role and Current Status of IFRS in the Completion of National Accounting Rules – Evidence from European Countries. Accounting in Europe, No.14.
- Tofer, P. (2000). Perevod v sisteme sravnitel'nogo literaturovedenija. Institut mirovoi literatury imeni Gorkogo, lk 254
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies - and beyond.*- John Benjamins p. 199
- Zeff, S. (2007). Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality. The British Accounting Review, p. 294
- Justiitsministeerium. Õigusterminoloogia ja tõlkimine.
<https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/oiguskeel/oigusterminoloogia#tolkimine>
- Williams, M. (2001). *The application of argumentation theory in translation quality assessment* .Vol. 46, no 2 - Meta: Translators' Journal p. 335
- Williams, M. (2004). Translation Quality Assessment: An argumentation-centered approach. Benjamins Translation Library. p. 3
- Wills, W. (1996). Knowledge and skills in Translator Behavior. Benjamins Translation Library p. 259

LISAD

Lisa 1. Mõiste ja termini suhe



Allikas: Eesti terminitöö veebileht

Lisa 2. Ekvivalentsus ja adekvaatus, omadused ja erinevused

Võrdluse aspekt / Kategooria nimetus	Ekvivalentsus	Adekvaatus
Iseloom		hindamis - normatiivne iseloom
Tõlkeobjekt	tulemus	protsess
Sisu	teksti suhe	olukorra sobivus

Allikas: autori koostatud

Lisa 3. Erinevused finantsterminoloogias USA-s ja Suurbritannias

USA	Suurbritannia
Accounts Receivable	Debtors
Accounts Payable	Creditors
Common Stock	Ordinary Shares
Constant Dollar Accounting	Current Purchasing Power
Income	Profit
Income Statement	Profit and Loss Account
Inventories	Stocks
Notes	Bills
Paid-in Capital	Nominal Value
Par Value	Nominal Value
Pooling of Interest	Merge Accounting
Preferred Stock	Preference Shares
Paid-in surplus	Share premium
Purchase Accounting	Acquisition Accounting
Sales	Turnover
Stock	Shares
Stock Dividend	Bonus Issue
Stockholders' Equity	Shareholders' Funds
Stock Split	Bonus Issue (large)
Treasury Stock	Own Shares

Allikas: autori koostatud

Lisa 4. Finantsalase kirjanduse tõlkemeetodid

Termin	Eestikeelne tõlge	Venekeelne tõlge	Tõlkimismeetod
accounting estimate	raamatupidamislik hinnang	учетная оценка	kalkeerimine
accounting income	raamatupidamislik tulu	учетная прибыль (доход)	kalkeerimine
accounting period	arvestusperiood	учетный период	kalkeerimine
accounting policies	arvestuspõhimõtted	учетная политика	kalkeerimine
accounting profit	arvestuslik kasum	учетная прибыль	kalkeerimine
accrued liabilities	viitvõlad	начисленные обязательства	konkretiseerimine
amortization	amortisatsioon	амортизация	transkriptsioon
capitalisation	kapitaliseerimine	капитализация	kalkeerimine
carrying amount	bilansiline väärtus	балансовая стоимость	kalkeerimine
consolidated financial statements	konsolideeritud finantsaruanded	консолидированные финансовые отчеты	sõna-sõnalt
consolidation	konsolideerimine	сведение	transkriptsioon
costs of acquisition	soetuskulutused	затраты на приобретение	kalkeerimine
deferred taxes	edasi lükatud maksed	отложенные налоги	kalkeerimine
discount rate	diskontomäär	дисконтная ставка	kalkeerimine
dividend	dividend	дивиденд	transkriptsioon
equity method	kapitaliosaluse meetod	метод участия	kirjeldus
exchange rate	vahetuskurs	обменный курс	kalkeerimine
Goodwill	firmaväärtus	деловая репутация	sõna-sõnalt
identifiable assets	identifitseeritavad varad	идентифицируемые активы	kalkeerimine
inflation	inflatsioon	инфляция	kalkeerimine
income statement	kasumiaruanne	отчет о прибылях и убытках	kalkeerimine
investor	investor	инвестор	transkriptsioon
liquidity	likviidsus	ликвидность	kalkeerimine
money laundering	rahapesu	отмывание денег	kalkeerimine
marginal value	marginaalne väärtus	предельная стоимость	kalkeerimine
profit margin	puhaskasumimarginaal	рентабельность чистой прибыли	kalkeerimine
provision	reserv	резерв	kalkeerimine
short-term reserve	lühiajaline reserv	краткосрочный резерв	kalkeerimine
treasury stocks	omaaktsiad	выкупленные собственные акции	kirjeldus
unrealised gain	realiseerimata kasu	нереализованная прибыль	kalkeerimine

Lisa 5. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina _____ Julia Krupenina _____ (autori nimi)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Probleemaatilisi tõlgendusi arvestusalases kirjanduses,
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Jaan Alver,
(juhendaja nimi)

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

09.05.2023 (kuupäev)

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loominguulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.